

Przemoc w rodzinie

Przewodnik po cywilnych środkach
prawnych i sankcjach karnych

February 2003 (reprinted March 2007)

Domestic Violence
A guide to civil remedies and
criminal sanctions

Polish

Spis treści

Słowo wstępne	1
Wprowadzenie	2
CZĘŚĆ 1 - CYWILNE ŚRODKI PRAWNE	4
Część IV Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. (Family Law Act)	4
Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. - prawo cywilne (Protection from Harassment Act)	18
Ustawa o związkach partnerskich z 2004 r. (Civil Partnership Act)	20
Ustawa o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r. (Domestic Violence, Crime and Victims Act)	20
CZĘŚĆ 2 - DZIECI	22
Ustawa o prawach dziecka z 1989 r. (Children Act)	22
Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2002 r. (The Adoption and Children Act)	22
Ustawa o prawach dziecka z 2004 r. (Children Act)	22
Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2006 r. (Children and Adoption Act)	23
CZĘŚĆ 3 - SANKCJE KARNE	25
Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. - prawo karne (Protection from Harassment Act)	37
Ustawa o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r. (Domestic Violence, Crime and Victims Act)	37

CZĘŚĆ IV - INNE POKREWNE PRZEPISY	39
Ustawa mieszkaniowa z 1996 r. (Housing Act)	39
Program bezpiecznych mieszkań (Sanctuary Schemes)	39
Status migracyjny i fundusze publiczne	39
Ustawa o reformie policji z 2002 r. - przemoc w rodzinie i zdrowie (Police Reform Act)	40
Ustawa o szkolnictwie z 2002 r. (Education Act)	41
Aneks A	
Co to znaczy osoba powiązana (associated person)?	41
Aneks B	
Specjalne środki zaradcze wobec wymagających specjalnej troski lub zastraszonych świadków	44
Aneks C	
Słowniczek terminów	45
Aneks D	
Bibliografia i inne źródła odniesienia	51

Słowo wstępne

Służby Sądownicze (HMCS – Her Majesty Courts Service) mają przyjemność opublikować nową edycję Przewodnika, wydanego po raz pierwszy w 2003 r. Niniejsza publikacja odzwierciedla zmiany wprowadzone, między innymi, przez Ustawę o przemocy, przestępstwach i ofiarach w rodzinie z 2004 r.

Wydano także DVD pod tytułem *“Nie musisz żyć w strachu”* (*‘You Don’t Have to Live in Fear’*). Film ten, poprzez wywiady i odtworzenie wydarzeń, oferuje wgląd osobom występującym o nakazy cywilne poprzez sądy rodzinne. Ma także na celu uświadomienie instytucjom świadczącym usługi znaczenie wpływu, jaki wywiera przemoc w rodzinie na osoby indywidualne, ich rodziny i na społeczność.

Mamy nadzieję, że te źródła będą nadal przydatne wszystkim osobom związanym ze świadczeniem usług i działalnością szkoleniową w tej dziedzinie.

Przemoc w rodzinie wywiera niekorzystny wpływ i niszczy całe rodziny, niezależnie od sfery społecznej. Jej efekty są silnie odczuwalne nie tylko w dotkniętych nią rodzinach, ale też w całym społeczeństwie. Wszyscy ponosimy jej koszty i konsekwencje – nie tylko w kontekście budżetu państwa, ale przede wszystkim ze względu na koszty społeczne, szczególnie ponoszone przez dzieci, które w wyniku dorastania w atmosferze przemocy mogą mieć niskie osiągnięcia w nauce i doświadczać wykluczenia społecznego. W XXI wieku może szokować uświadomienie sobie faktu, że co tydzień dwie kobiety umierają z powodu przemocy w rodzinie, oraz że przemoc w rodzinie stanowi 17% wszystkich aktów przemocy.

Jako społeczeństwo nie powinniśmy dłużej tolerować takich zachowań, musimy także skierować zarówno do ofiar jak i do sprawców wyraźne sygnały, że akty przemocy w rodzinie traktuje się poważnie. Lecz musimy – i będziemy – robić coś więcej. Należy podnieść świadomość publiczną; pomóc ofiarom otrzymać potrzebne porady i wsparcie; wymagać od osób profesjonalnych odpowiedniego wykszolenia i okazywania empatii; sprawić aby system sądowniczy pomagał i wspierał ofiary. Rząd prowadzi szeroki program prac zmierzający do osiągnięcia tych celów. Ponosimy szczególną odpowiedzialność za to, jak system traktuje osoby dotknięte przemocą w rodzinie. Chcemy zapewnić ofiarom przemocy w rodzinie szybką i skuteczną drogę do ochrony oraz oddać sprawców w ręce sprawiedliwości.

Marzec 2007 r.

Wprowadzenie

Niniejszy przewodnik przedstawia cywilne środki prawne i sankcje karne dostępne ofiarom przemocy w rodzinie na drodze sądowej. Wymienia też środki przewidziane Ustawą o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r. (Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004), które dostępne są już teraz oraz te, które będą wprowadzone w życie w dniu 1 lipca 2007 r. Niniejsze wydawnictwo przeznaczone jest dla ustawowych i społecznych organizacji usługodawczych, które zajmują się efektami przemocy w rodzinie. Może też służyć ogółowi społeczeństwa, lecz nie zostało ono pomyślane jako poradnik. Dołączone DVD *“Nie musisz żyć w strachu”* (*‘You Don’t Have to Live in Fear’*) będzie pomocne dla osób wspomagających wnioskodawców w trakcie przeprowadzania sprawy w sądzie rodzinnym. Dalsze informacje dotyczące poradnictwa i ulotek znajdują się w Aneksie D.

Jak definiujemy przemoc w rodzinie?

Definicja uzgodniona przez między-resortowy zespół ds przemocy w rodzinie, oparta na definicji używanej przez Związek Komendantów Policji (Association of Chief Police Officers), stanowi:

‘Jakikolwiek incydent zastraszania, przemocy lub znęcania się (psychicznego, fizycznego, na tle seksualnym, finansowym czy emocjonalnym) pomiędzy osobami dorosłymi, które są lub były intymnymi partnerami lub członkami rodziny¹, niezależnie od płci czy orientacji seksualnej.

Znęcanie się w obrębie rodziny często wykracza poza samą przemoc fizyczną. Może obejmować znęcanie się emocjonalne, niszczenie mienia, izolowanie od przyjaciół, rodziny i innych potencjalnych źródeł wsparcia, kontrolę nad dostępem do środków finansowych, przedmiotów osobistych, pożywienia, środków transportu i telefonu, a także nękanie. Świadkiem przemocy często są dzieci, istnieje też związek pomiędzy molestowaniem kobiet oraz molestowaniem (fizycznym i na tle seksualnym) dzieci. Trzeba uznać wyraźnie niekorzystny wpływ jaki ma dorastanie w warunkach przemocy w rodzinie za kwestię ochrony praw dziecka. Wiąże się on z niskim wykształceniem i osiągnięciami w nauce, prowadzi do wykluczenia społecznego i przestępstw nieletnich, nadużywania środków odurzających, problemów ze zdrowiem psychicznym oraz bezdomnością z powodu ucieczek z domu. Powszechnie uznaje się, że przemoc i znęcanie się w rodzinie może się manifestować poprzez popełnianie takich nielegalnych czynów przez członków najbliższej i dalszej rodziny jak małżeństwo z przymusu, tzw. ‘przestępstwa honorowe’ czy ‘szkodliwe praktyki tradycyjne’ – na przykład okaleczenie genitaliów kobiecych. Członkowie dalszej rodziny mogą popierać lub nawet brać udział w takich aktach znęcania się.

Wyniki badań porównawczych przestępstw brytyjskich² wykazują, że większość aktów przemocy w rodzinie dokonywanych jest przez mężczyzn na kobietach. Niniejszy przewodnik odnosi się do wnioskodawców, ofiar, osób pozwanych, osób podejrzanych, sprawców i/lub osób znęcających się w rodzaju neutralnym. Przyznajemy jednak, że także mężczyźni oraz partnerzy tej samej płci mogą być ofiarami przemocy w rodzinie. Informacje

---

¹ Członków rodziny definiuje się następująco: matka, ojciec, syn, córka, brat, siostra oraz dziadkowie, zarówno bezpośrednio pokrewni jak i teściowie czy rodzina przyrodnia

² Finney, A. Domestic violence, sexual assault and stalking: findings from the 2004/2005 British Crime Survey. Raport Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Online (Home Office Online Report 12/06).

dotyczą obu płci, osób każdej orientacji seksualnej oraz wszystkich kultur. Zaznaczyliśmy, gdzie można, potrzebę kierowania się do specjalistycznych służb – niektóre z nich wyliczone są w źródłach odniesienia w Aneksie D.

Jakie są dostępne środki prawne i sankcje?

Droga sądowa oferuje szereg możliwości. Różne opcje podjęte przez ofiary zależą od szeregu czynników, takich jak:

- skala i/lub rodzaj przemocy czy szykanowania
- stosunki pomiędzy ofiarą i sprawcą
- implikacje finansowe, np. uprawnienie do pomocy prawnej (legal aid)
- bardziej rygorystyczny wymóg udowodnienia przestępstwa w sądach karnych w porównaniu z sądami cywilnymi. (W sprawach kryminalnych winę należy udowodnić “ponad wszelką wątpliwość”, natomiast w sprawach cywilnych podejmuje się decyzję “wedle bilansu prawdopodobieństwa”.)
- życzenia wnioskodawcy / ofiary dotyczące wymaganej ochrony prawnej; oraz
- faktyczna i postrzegana ochrona, którą prowo może w praktyce zapewnić, a także dostępność odpowiedniego wsparcia.

Część 1 niniejszego przewodnika wyjaśnia kroki, jakie ofiary przemocy w rodzinie mogą podjąć poprzez sądy rejonowe (county courts), Sądy Pokoju Postępowania Rodzinnego (Family Proceedings Magistrates’ Courts) lub Sąd Najwyższy.

Część 2 wylicza środki prawne podejmowane w sprawach rodzinnych dotyczących praw kontaktu / zamieszkania dzieci w przypadku występowania kwestii przemocy w rodzinie.

Część 3 wyjaśnia sankcje dostępne poprzez sądy karne, włącznie z sądami pokoju (Magistrates’) i sądami koronnymi (Crown Courts).

Część 4 zawiera elementy innych, pokrewnych przepisów prawnych, takich jak kwestie mieszkalne, które także mogą dotyczyć ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

CZĘŚĆ 1 - CYWILNE ŚRODKI PRAWNE

Ustawodawstwo

Szereg ustaw ustawodawstwa cywilnego dotyczy, w różnym stopniu, przemocy w rodzinie:

- Część IV ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. (FLA 1996)
- Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. (PHA 1997)
– która zawiera także sankcje karne
- Ustawa o prawach dziecka z 1989 r. (CA 1989)
- Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2002 r. (AChA 2002)
- Ustawa o prawach dziecka z 2004 r. (CA 2004)
- Ustawa o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004³ r. (DV Act 2004)
- Ustawa o związkach partnerskich [CPA 2004]
- Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2006 r. (ChAA 2006)

Przedstawiamy poniżej główne środki prawne zawarty w każdej ustawie oraz porady dotyczące podejmowania konkretnych kroków.

Część IV Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. (Family Law Act 1996)

Część IV Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. (FLA 1996) przewiduje cywilne środki prawne przeciw molestowaniu, przemocy oraz przejęcia w posiadanie domostwa. Jej celem jest ochranianie osób doświadczających przemocy w związkach rodzinnych. Ustawa ta wyznacza ściśle kryteria dotyczące osób uprawnionych, chcących zapewnić sobie ochronę, do wystąpienia o zakaz sądowy (injunction) czy o nakaz dotyczący zamieszkania (occupation order); kryteria te zamieszczone są poniżej.

W ramach Ustawy o prawie rodzinnym (FLA 1996), sąd może przyznać nakazy dotyczące zamieszkania oraz zakazy molestowania w celu ochrony wnioskodawcy przed pozwanym (osobą przeciw której wnioskuje się o zakaz). Sąd ma także prawo, w jakiegokolwiek sprawie rodzinnej, w której pozwany jest stroną, do wydania zakazu molestowania (non molestation order), nawet jeśli nie złożono wniosku o taki zakaz, a sąd uzna, że należy go wydać w celu ochrony jednej ze stron lub dziecka.

Nakaz dotyczący zamieszkania, w celu zapewnienia ochrony stronie lub dzieciom przed przemocą, reguluje prawo do mieszkania w lokalu zamieszkiwanym przez daną parę i ich dzieci. Nakaz ten może całkowicie wykluczyć sprawcę z lokalu, lub podzielić dany lokal wykluczając jego/ją z określonej części lokalu. Jeśli pozwany opuścił już lokal, to nakaz

---

³ ss 1 – 4 poprawki do Ustawy o prawie rodzinnym z 2006 r. (Family Law Act 2006)

dotyczący zamieszkania może być użyty do uniemożliwienia mu/jej wstępu oraz/lub przebywania w określonej okolicy wokół danej nieruchomości.

Istnieje wiele rodzajów nakazów dotyczących zamieszkania (patrz poniżej), lecz najbardziej powszechnie stosowany stwierdza, że pozwany musi opuścić nieruchomość zamieszkiwaną przez strony oraz, po opuszczeniu lokalu, nie może wejść, ani próbować wejść, ani znajdować się bliżej, niż w wyznaczonej odległości. Nakaz zawiera także zawiadomienie o ustalonych datach rozpraw sądowych oraz o okresie obowiązywania nakazu. Ogólnie rzecz biorąc, okres obowiązywania tych nakazów waha się pomiędzy sześcioma miesiącami, a rokiem, może jednak obowiązywać "do zmiany nakazu". W niektórych przypadkach można przedłużyć nakaz tylko o jeden sześciomiesięczny okres, na przykład gdy wnioskodawcą jest nie posiadający prawa do nieruchomości konkubent/konkubina lub były partner.

Przed przyznaniem nakazu, sąd przeprowadza próbę "bilansu krzywdy" (balance of harm) biorąc pod uwagę pojęcie znacznej krzywdy. Jest to próba mająca na celu ustalenie, która osoba oraz/lub dziecko czy dzieci mieszkające z nimi będzie narażona na największe ryzyko w wypadku przyznania oraz w wypadku nie przyznania nakazu. Jeśli sąd przyzna bilans krzywdy na korzyść małżonków/partnerów czy byłych małżonków/partnerów, to ma obowiązek prawny przyznania nakazu. Sąd ocenia także okoliczności każdej ze stron według 'istotnych czynników' wymienionych w paragrafie 33 (6) Ustawy. Mogą być one dosyć skomplikowane, jako że ustawa rozróżnia między małżonkami, osobami uprawnionymi do zamieszkania oraz konkubentami bez praw do lokalu.

Zakaz molestowania przyznaje się w celu powstrzymania kogoś od aktów przemocy, czy straszenia przemocą wnioskodawcy bądź dzieci, lub też od ich molestowania. Ustawa nie definiuje molestowania, lecz może ono obejmować zastraszanie, dokuczanie, pogroźki i szykanowanie. Tekst zakazów molestowania zakazuje pozwanemu używania czy grożenia przemocą wnioskodawcy oraz instruowania, zachęcania czy w jakikolwiek sposób sugerowania jakiegokolwiek innej osobie podejmowania takich czynów. Tego typu sformułowań używa się także do chronienia wymienionych w pozwie wnioskodawcy dzieci.

Ochrona dzieci przed przemocą lub groźbą przemocy odnosi się to każdego "mającego związek dziecka". Mające związek dziecko definiuje się następująco:

- Jakiegokolwiek dziecko mogące mieszkać z którąś ze stron
- Jakiegokolwiek dziecko będące podmiotem w procesie adopcyjnym lub podlegające postępowaniu w ramach Ustawy o prawach dziecka; oraz
- Jakiegokolwiek inne dziecko, którego interesy sąd uznał za związane ze sprawą.

Kryteria, według których można wnieść o nakaz dotyczący zamieszkania oraz rodzaje nakazów, które sąd może przyznać, są bardziej kompleksowe niż kryteria odnoszące się do zakazu molestowania; szczegóły zamieszczone są poniżej. Osoby występujące o zakaz molestowania mogą także, wykorzystując ten sam formularz (pod warunkiem że ich sprawa spełnia odpowiednie kryteria), wystąpić o nakaz dotyczący zamieszkania.

Można wystąpić o nakazy 'z udziałem stron' (on-notice) lub 'bez udziału strony' (without notice). Terminy te wyjaśniamy poniżej.

Wnioskowanie o zakaz molestowania i nakaz dotyczący zamieszkania

Kto może wnioskować?

Lista osób kwalifikujących się do wystąpienia o zakaz molestowania i/lub nakaz dotyczący zamieszkania na podstawie Ustawy o prawie rodzinnym (FLA 1996) – z późniejszymi poprawkami wprowadzonymi przez Ustawę o przestępstwach, ofiarach i przemoc w rodzinie (DV Act 2004) znajduje się w Aneksie A. Kwalifikowanie się ustalane jest na podstawie ustalenia związku typu rodzinnego i/lub konkubinatu oraz prawa do zamieszkiwania w domu rodzinnym.

Od wnioskodawców mających poniżej 18, a powyżej 16 lat, wymaga się przedstawienia “opiekuna procesowego” (next friend) albo przedstawiciela prawnego, których zadaniem jest pomoc w przeprowadzeniu procesu.

Gdzie można otrzymać nakazy

Wniosek o jeden lub oba z tych nakazów można złożyć w jakimkolwiek sądzie rejonowym z oddziałem prawa rodzinnego oraz w sądzie pokoju z oddziałem Sądu Postępowania Rodzinnego (Family Proceedings Court – FPC). Uwaga, należy zaznaczyć że wraz z rozwojem Zjednoczonych Służb Rodzinnych (Unified Family Service), coraz częściej takie wnioski rozpatrywane będą na szczeblu Sądu Postępowania Rodzinnego (FPC).

Niektóre szczególnie skomplikowane sprawy, rozpatrywane przez sądy FPC, trafiają czasem do sądów rejonowych. Pewne rodzaje wniosków o nakazy dotyczące zamieszkania nie mogą być rozpatrywane przez sądy FPC.

Jak złożyć wniosek

Wnioskodawcy mogą ustanowić adwokata (najlepiej, aby był to prawnik doświadczony w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie⁴) w celu złożenia wniosku bezpośrednio do sądu. Zatrudnienie adwokata oznacza podniesienie kosztów przewodu sądowego, chyba że wnioskodawca uprawniony jest do pomocy z funduszy publicznych.

Nie ma ograniczeń dotyczących składania wniosków osobiście (we własnym imieniu) lecz, jeśli wnioskodawcy się na to zdecydują, muszą być przygotowani na samodzielne wypełnienie odpowiednich formularzy i oświadczeń oraz do przedstawienia swojej sprawy w sądzie. Pracownicy sądu mogą pomóc w wyjaśnieniu procedur sądowych, lecz nie mogą oferować porad prawnych w indywidualnych sprawach, ani doradzać co do możliwych rezultatów procesu. Jednakże istnieje możliwość otrzymania dodatkowego wsparcia i

---

⁴ Organizacja Resolution – posiada listę adwokatów specjalizujących się w prawie przemocy w rodzinie. Sprawdź ich stronę internetową www.resolution.org.uk. Rezultaty poszukiwań wykażą listę adwokatów lub praktykantów, specjalistów ds. prawnych oraz asystentów prawnych. Pokażą też czy są oni akredytowanymi specjalistami Resolution albo mediatorami zrzeszonymi w Resolution.

informacji od organizacji ochotniczych⁵, takich jak lokalne schroniska czy usługi w terenie organizacji Pomoc dla kobiet (Women's Aid) lub Wsparcie dla ofiar (Victim Support). Organizacje te mogą także zasugerować gdzie można otrzymać porady prawne lecz same, ogólnie rzecz biorąc, takich porad nie udzielają.

Ile kosztuje przewód sądowy?

Koszt wniesienia wniosku z Ustawy o prawie rodzinnym (FLA) do sądu rejonowego wynosi obecnie £60 – wniesienie wniosku do Sądu Postępowania Rodzinnego (FPC) przy sądzie pokoju nie podlega opłacie. Złożenie kolejnych wniosków z tej Ustawy kosztuje także £60. Wnioskodawcy decydujący się na reprezentowanie siebie muszą uiścić tę opłatę przy składaniu wniosku. Mogą jednak uzyskać zwolnienie lub odroczenie opłat – dokładne wyjaśnienie zawarte jest w ulotce Służb Sądowych nr. EX160A⁶, *Opłaty sądowe: czy musisz je płacić? (Court Fees: Do you have to pay them?)*

Urzędnik sądu umorzy opłatę, jeśli sprawa spełnia jeden lub więcej z poniższych warunków:

- Wnioskodawca i jej/jego partner otrzymuje zasiłek dochodowy (Income Support)
- Wnioskodawca otrzymuje zależny od dochodów zasiłek dla poszukujących pracy (Income-based Job Seeker's Allowance)
- Wnioskodawca otrzymuje pracowniczą ulgę podatkową (Working Tax Credit)
- Wnioskodawca lub partner otrzymuje zasiłek dochodowy (Income Support) lub zależny od dochodów zasiłek dla poszukujących pracy (Income-based Job Seeker's Allowance), pracowniczą ulgę podatkową (Working Tax Credit), lub ulgę podatkową dla osób niepełnosprawnych (Disabled Person's Tax Credit) oraz wnioskodawca otrzymuje 'pomoc prawną' (Legal Help) i jest zaangażowany w proces cywilny; lub
- Jest zaangażowany w cywilną sprawę rodzinną oraz otrzymuje 'pomoc prawną' (Legal Help).

Wnioskodawcy, którzy zdecydują się na zaangażowanie adwokata powinni pamiętać, że muszą ponieść zarówno koszty sądowe jak i koszty prawne adwokata. Wnioskodawca może spełniać warunki do otrzymania pomocy ze Społecznego Funduszu Służb Prawniczych (Community Legal Service Fund) – w przeszłości znanego jako pomoc prawna (Legal Aid) – prowadzonego przez Komisję Służb Prawniczych. Aby zakwalifikować się do takiej pomocy, wnioskodawcy muszą przejść ustawowe procedury ustalenia dochodów oraz wykazać dostateczne powody do wniesienia sprawy.

---

⁵ Każdy usługodawca kierujący kogoś do innej organizacji/służby powinien wziąć pod uwagę konkretne potrzeby danej osoby oraz starać się ją skierować, w miarę możliwości, do specjalistycznych służb, jak np BME, mogących spełnić jej indywidualne potrzeby.

⁶ (ulotka) http://www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder/GetLeaflet.do?court_leaflets_id=172 / (formularz http://www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder/GetForm.do?court_forms_id=168)

Czy można uzyskać pomoc finansową na prowadzenie sprawy?

Wszystkie przypadki oceniane są na podstawie indywidualnych okoliczności, według kryteriów zamieszczonych w Kodeksie Społecznego Funduszu Służb Prawniczych. Wskazówki zawarte są także w ramach Kodeksu Funduszu – Wskazówki dotyczące podejmowania decyzji (Funding Code – Decision-Making Guidance). W przypadkach wymagających pilnego wystawienia zakazu przemocy w rodzinie, zarejestrowany w Komisji adwokat może użyć swojego upoważnienia do udzielenia wyjątkowego świadectwa zastępstwa prawnego (Legal Representation) aby zapewnić możliwość bezzwłocznego wniesienia takiego wniosku.

Według tych zasad, należy wykazać, że szansa na pozytywne otrzymanie nakazu jest wyższa niż nikła, oraz że prawdopodobne osiągnięcie z procesu korzyści dla klienta uzasadniają prawdopodobne koszty, biorąc pod uwagę perspektywę uzyskania wnioskowanego nakazu i wszystkie inne okoliczności (Kryteria 11.10). W przypadku gdy obie strony mogą mieć prawo do pomocy finansowej, oskarżeni (sprawcy/pozwani) mają mniejsze szanse na spełnienie kryteriów, szczególnie gdy wnioskuje się tylko o zakaz molestowania. W sprawach dotyczących przemocy w rodzinie, wskazówki Kodeksu Funduszu wymagają od wnioskodawcy o pomoc finansową wyjaśnienia kroków już podjętych przez policję oraz tego, czy zorganizowano jakąś inną ochronę. Zwykle nie przyznaje się pomocy finansowej, gdy przyznano zwolnienie za kaucją, co daje ochronę wnioskodawcy, chyba że te warunki mogą być wkrótce zniesione (po podjęciu decyzji dotyczącej oskarżenia w sprawach karnych). Jednak nie jest to bezwzględna zasada, w każdym przypadku należy ocenić ochronę przyznaną wnioskodawcy przez postępowanie karne. Adwokat powinien także wykazać, że rozważył czy, przed otwarciem rozprawy sądowej, należy wysłać pismo ostrzegające do pozwanego oraz czy wysłanie takiego pisma może zwiększyć zagrożenie dla klienta.

Należy podkreślić, że Komisja rozpatruje każdy przypadek indywidualnie. Prawnicy powinni zawsze brać pod uwagę wystąpienie o pomoc finansową, powinni też udostępnić Komisji jak najwięcej informacji o okolicznościach danej sprawy. W momencie oddawania do druku niniejszego przewodnika, osoby otrzymujące zasiłek dochodowy (Income Support) lub zależny od dochodów zasiłek dla poszukujących pracy (Income-based JobSeeker's Allowance) automatycznie kwalifikują się do otrzymania pomocy finansowej. W innych przypadkach można przyznać pomoc finansową osobom o całkowitym miesięcznym dochodzie niższym niż £2,350 (stosuje się wyższy pułap dochodowy w przypadku osób mających na utrzymaniu więcej niż czworo dzieci), oraz o miesięcznym dochodzie netto niższym niż £649 i posiadającym rozporządzalny kapitał wynoszący £8,000 lub mniej. Osobom posiadającym miesięczny dochód netto pomiędzy £280 a £649 lub rozporządzalny kapitał pomiędzy £3,000 a £8,000, oferuje się pomoc finansową pod warunkiem, że zgodzą się dołożyć do swoich kosztów prawnych. **Nb.** powyższe liczby zmieniają się proporcjonalnie do corocznych podwyżek zasiłków państwowych (w okolicach kwietnia każdego roku).

Dodatkowo, Komisja ma prawo odstąpić od wymaganego górnego pułapu dochodów netto (£649) w przypadku ofiar przemocy w rodzinie występujących o ochronę sądową. Można zastosować odstępnie, gdy klient występuje o zakaz lub o inny nakaz ochrony przed krzywdą czy o nakaz aresztowania za naruszenie nakazu sądowego. Ponieważ nie można jednak odstąpić od wymaganego wkładu wnioskodawcy, to miesięczne składki przekroczą zwykle wyznaczoną maksymalną kwotę. Nawet jeśli nie wymaga się składek z kapitału i/lub

dochodu, może obowiązywać “obowiązkowa opłata”, gdy klient odzyska lub zachowa nieruchomość lub środki pieniężne w powiązanych procesach, takich jak proces o nakaz zaopatrzenia małżonka lub dziecka. W takich przypadkach wymaga się, aby koszty adwokata reprezentującego wspomaganego finansowo klienta zostały opłacone z odzyskanych lub zachowanych nieruchomości lub zasobów pieniężnych.

Więcej informacji dotyczących pomocy finansowej znajduje się na stronie internetowej Komisji Służb Prawnych oraz CLS Direct (www.clsdirect.org.uk), gdzie można też znaleźć nadającą się dla klientów ulotkę w formie elektronicznej zawierającą skrót zasad prawnych.

Co to są wnioski z udziałem stron?

Wnioski z udziałem stron oznaczają, że wszystkie strony w sprawie otrzymują wezwania do stawienia się na rozprawie sądowej.

Po złożeniu wniosku w sądzie rejonowym lub sądzie FPC:

- otrzymuje on numer i wyznacza się datę rozprawy sądowej, albo przed sędzią rejonowym lub okręgowym, albo przed ławą sędziów pokoju. Wyznacza się datę w okresie od 24 godzin do czterech tygodni później, w zależności od ilości spraw w sądzie i pilności sprawy.
- Wniosek z udziałem stron musi być ‘doręczony’⁷, tzn. dostarczony pozwanemu do rąk własnych na nie mniej niż dwa dni przed datą rozprawy sądowej (adwokaci zwykle zatrudniają w tym celu woźnych sądowych);
- Pozwany otrzymuje wniosek FL401, oświadczenie wyjaśniające oraz formularz FL402 – zawiadomienie o dacie rozprawy; oraz
- Po dostarczeniu pozwanemu odpowiednich dokumentów, wnioskodawca musi złożyć w sądzie zawiadomienie o doręczeniu pozwu (formularz FL415 dostępny jest w sądzie lub w FPC).

Co to są wnioski bez udziału strony?

Nazywane są one także wnioskami ‘Ex-parte’. Trafiają one na wokandę bez zawiadamiania osoby pozwanej (a więc pod jego/jej nieobecność). Proces składania wniosku bez udziału strony jest praktycznie identyczny jak w przypadku wniosku z udziałem stron. Jediną różnicę stanowi fakt, że kiedy wnioskodawca składa w sądzie wniosek, staje przed sędzią/sędzią pokoju tego samego dnia. Zaprzysiężone oświadczenie musi także zawierać powody, z jakich sąd powinien przeprowadzić sprawę bez uprzedniego powiadomienia osoby pozwanej.

---

⁷ Należy doręczyć niektóre wnioski o nakazy dotyczące zamieszkania także osobie splacającej pożyczkę mieszkaniową lub właścicielowi wynajętej nieruchomości – patrz przepis 3.8(11) oraz 3A(10).

Paragraf 45 Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. zawiera ustawowe ustalenia dotyczące wniosków bez udziału strony oraz wskazówki dla sądów dotyczące podejmowania decyzji o dopuszczeniu wniosku bez udziału strony. Zawiera informacje mogące pomóc sądom w podjęciu decyzji czy przyjęcie wniosku bez udziału strony jest sprawiedliwe i dogodne, a także czy, według wszelkiego prawdopodobieństwa, istnieje ryzyko dla wnioskodawcy (albo dzieci) doznania krzywdy⁸, jeśli nakaz nie zostanie natychmiast wydany. W przypadku wydania przez sąd zakazu molestowania i/lub nakazu dotyczącego zamieszkania bez udziału strony, sąd musi wyznaczyć datę rozprawy sądowej, tak aby osoba pozwana miała możliwość osobistego stawienia się w sądzie.

Sądy zwykle wydają nakazy bez udziału strony, ale w przypadku odrzucenia przez sąd takiego wniosku (a zdarza się to czasami), sąd wyznacza rozprawę w bardzo krótkim terminie, zwykle w ciągu jednego tygodnia. Wnioski bez udziału strony o zakaz molestowania mają znacznie większą szansę na pozytywne rozpatrzenie przez sąd niż wnioski bez udziału strony o nakaz dotyczący zamieszkania. W wyjątkowo pilnych przypadkach sądy mogą obradować poza normalnymi godzinami pracy oraz w weekendy.

Jak wystąpić o zakaz molestowania⁹

Wnioskodawca powinien:

- Wypełnić formularz FL401 (kopie dostępne są w sądach oraz na stronie internetowej: www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder)
- Zaznaczyć stosunek do osoby pozwanej (poprzez zaznaczenie odpowiedniej rubryki)
- Stwierdzić krótko, w wyznaczonej rubryce, jakiego środka prawnego dotyczy dany wniosek
- Wypełnić formularz C8 jeśli wnioskodawca woli nie zamieszczać swojego adresu na formularzu FL401 – nie trzeba prosić sąd o pozwolenie; oraz
- Złożyć zaprzysiężone oświadczenie na poparcie wniosku (powinno ono zawierać główne fakty dotyczące sprawy, włącznie ze szczegółami jakichkolwiek czynów kryminalnych oraz interwencji policji).

Za pozwoleniem sądu, złożenie formularza FL401 może być poparte zeznaniem ustnym, a nie oświadczeniem pisemnym. W wyjątkowo nagłych przypadkach sąd może się zgodzić na przyjęcie wniosku bez oświadczenia, lecz zazwyczaj w takich przypadkach sąd wymaga od wnioskodawcy złożenia oświadczenia na poparcie wniosku w późniejszym terminie.

Czym różnią się nakazy dotyczące zamieszkania?

Nakazy dotyczące zamieszkania są bardziej skomplikowane niż zakazy molestowania z różnych powodów – zasadniczo ponieważ aż pięć różnych paragrafów Części IV Ustawy o

---

⁸ Patrz także 'krzywda' w Części II - Dzieci

⁹ Formularze sądowe dostępne są na stronie internetowej Służb Sądowych: <http://www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder/FormFinder.do> niektóre wnioski można złożyć elektronicznie na stronie internetowej: www.hmcourts-service.gov.uk/onlineservices.

prawie rodzinnym z 1996 r. (Family Law Act 1996) odnosi się do tej kwestii (paragraf 33, 35, 36, 37 oraz 38).

Wydanie nakazu zależy od stosunków między stronami oraz od tego czy wnioskodawca posiada uprawnienia do zamieszkania w lokalu.

Należy pamiętać, że wnioskodawcy mogą wnioskować o nakaz dotyczący zamieszkania tylko w odniesieniu do nieruchomości, która jest, była lub ma zostać domem rodzinnym stron w danej sprawie. Dla przykładu, nie można wydać nakazu w odniesieniu do nieruchomości nabytej w celach inwestycyjnych.

Jakie są rodzaje nakazów dotyczących zamieszkania?

Sąd może przyznać wiele różnych nakazów w ramach Ustawy o prawie rodzinnym (FLA 1996). Niektóre z nich wyliczamy poniżej, aby wnioskodawcy mogli się zorientować o tym czego można oczekiwać.

Nakaz może:

- Pozwolić wnioskodawcy na zamieszkanie w domu rodzinnym lub w części domu rodzinnego
- Zakazać pozwanemu zamieszkiwania w domu rodzinnym lub w określonej części domu rodzinnego
- Nakazać pozwanemu opuszczenie lokalu (przed określoną porą i terminem)
- Zakazać pozwanemu powrócić pod podany adres
- Zakazać pozwanemu wyeksmitowanie wnioskodawcy z lokalu
- Nakazać stronie zamieszkującej lokal należyte dbanie o stan nieruchomości
- Ustalić sposób korzystania z umeblowania i ruchomości w lokalu; oraz
- Nakazać wnioskodawcy lub pozwanemu kontynuowanie spłacania pożyczki mieszkaniowej lub czynszu.

Nakazy dotyczące zamieszkania mogą też zawierać zawiadomienia karne, sąd może też nakazać dołączenie upoważnienia do zastosowania aresztu (Power of Arrest) – patrz poniżej. Jednakże sąd nie może dołączyć upoważnienia do zastosowania aresztu do nakazu wymagającego należyte dbanie o nieruchomość, spłacanie pożyczki mieszkaniowej czy czynszu, albo do nakazu ustalającego korzystanie z umeblowania czy ruchomości. W związku z istniejącą luką w ustawodawstwie, sąd nie jest w stanie egzekwować spłacania pożyczki mieszkaniowej czy czynszu.

W skrajnych okolicznościach wnioskodawcy mogą otrzymać nakazy dotyczące zamieszkania bez udziału strony stosując taką samą procedurę jak we wnioskach o zakazy molestowania. W przypadku złamania, przez pozwanego, nakazu dotyczącego zamieszkania, wnioskodawca może wykorzystać takie same środki przymusu jak te dostępne w przypadku zakazów molestowania.

Kto może wystąpić o nakazy dotyczące zamieszkania?

Wyróżnia się trzy kategorie osób mogących wnioskować o nakaz dotyczący zamieszkania:

- osoby uprawnione
- osoby nie-uprawnione; oraz
- osoby posiadające małżeńskie uprawnienia dotyczące domostwa lub uprawnienia partnera cywilnego.

Osoba 'uprawniona' ma pewne uprawnienia ustawowe dotyczące zamieszkiwania w nieruchomości jako właściciel hipoteczny, najemca czy umowny licencjobiorca. Osoba 'nie-uprawniona' nie ma takich uprawnień.

Rodzaj nakazu dotyczącego zamieszkania, o który ofiara przemocy w rodzinie może się ubiegać, zależy od tego czy jest ona uprawniona czy nie-uprawniona. Jeśli jest nie-uprawniona, rodzaj wniosku będzie od tego czy była w związku małżeńskim z pozwanym. Wnioskodawca uprawniony może wnieść o nakaz z paragrafu 33 Ustawy o prawie rodzinnym (FLA), natomiast osoba nie-uprawniona może ubiegać się z paragrafu 35, 36, 37 albo 38.

Osoba uprawniona, która wnosi o nakaz dotyczący zamieszkania musi wykazać, że jest związana z pozwanym poprzez, na przykład związek małżeński, partnerski lub konkubinaty.

Lista definicji związków znajduje się w Aneksie A.

Co obejmują rozprawy sądowe i nakazy?

Rozprawy na podstawie wniosków FL401, dotyczące zakazów molestowania i nakazów dotyczących zamieszkania odbywają się przy drzwiach zamkniętych – "w kancelarii" (tzn. w pokoju sędziowskim) w sądzie rejonowym. Mogą się też odbywać w sądach rodzinnych (FPC) – w takim wypadku wyklucza się publiczność z sali sądowej. Każdy z tych sądów może, na życzenie, dopuścić pewne osoby, na przykład osobę zaprzyjaźnioną czy niezależnego doradcę. Wnioskodawca może zostać zobowiązany do złożenia zeznań na sali sądowej. Długość rozprawy zależy od złożoności sprawy oraz od tego czy pozwany odrzuca zarzuty. W wyniku rozprawy sąd może

- a) odrzucić wniosek; lub
- b) wydać zakaz molestowania i/lub nakaz dotyczący zamieszkania; albo
- c) przyjąwszy od pozwanego 'zobowiązanie' (patrz poniżej) na warunkach uzgodnionych pomiędzy wnioskodawcą i pozwanym, przy czym sąd musi także uznać, że takie rozwiązanie zapewni wnioskodawcy wystarczającą ochronę.

Co to są 'zobowiązania' (undertakings)?

Zobowiązanie jest rozwiązaniem umożliwiającym stronom rozstrzygnięcie sporu bez przeprowadzenia pełnej rozprawy sądowej. Jest to obietnica złożona w sądzie dotycząca zrobienia lub powstrzymania się od robienia pewnych rzeczy. **Nie stanowi przyznania się do winy.** Można złożyć zobowiązania w sprawach na wokandzie sądu rejonowego lub Postępowania Rodzinnego, chociaż kary za naruszenie nie są takie same w sądzie FPC. Każdy z tych sądów może zaakceptować zobowiązanie tylko w takich sprawach, w których istnieje pewność, że jest to krok bezpieczny. Pozwany może złożyć zobowiązanie bez konieczności przyznania się do przedstawionych zarzutów. A zatem zobowiązanie nie może być następnie wykorzystane ani jako dowód w procesie karnym ani jako dowód na to, że akt przemocy nastąpił. Nie stanowi też dowodu rzeczowego na to, że przemoc miała miejsce.

Sąd nie może dołączyć do zobowiązania upoważnienia do zastosowania aresztu (Power of Arrest), chociaż złamanie zobowiązania jest obrazą sądu i stanowi podstawę egzekucji jak każdy inny nakaz sądowy. Zobowiązanie (które jest zwykle sformułowane podobnie do zakazu molestowania) musi być podpisane przez osobę je składającą. Przed opuszczeniem sali rozpraw, sąd zwykle wręcza obu stronom formularz N117.

Czy można zmienić nakaz sądowy?

Jeśli pozwany czy wnioskodawca chce zmienić warunki lub znieść czy przedłużyć nakaz dotyczący zamieszkania, zakaz molestowania czy też oba te nakazy, konieczne jest złożenie w sądzie wniosku z udziałem stron. Sąd wyznaczy osobną rozprawę.

Czy jakieś wnioski zostały złożone w innych sądach?

Prawnicy powinni pamiętać, że szczególnie w przewodach cywilnych w sądach cywilnych i/lub rodzinnych (sprawy pomiędzy osobami indywidualnymi), sąd zwykle nie posiada informacji o innych sprawach na wokandzie sądów karnych. Na przykład, sąd rozpatrujący wniosek o przyznanie prawa do kontaktowania się z dzieckiem nie będzie automatycznie powiadomiony o toczącej się sprawie karnej, w ramach której przyznano pozwanemu (rzekomemu sprawcy) zwolnienie za kaucją pod warunkiem zakazu kontaktowania się z dziećmi. Przedstawiciele prawni powinni zawsze pytać klientów o inne przewody. Sądy zwykle przypominają stronom o zwróceniu uwagi na inne procesy lecz przedstawiciele prawni powinni upewnić się, że sąd wie, jeśli zasady o materiałach dowodowych na to pozwalają, o wszystkich przeszłych i aktualnie toczących się procesach.

W Części 3 niniejszego przewodnika, szerzej przedstawiamy kwestię zasad dotyczących materiałów dowodowych, w kontekście wymiany informacji między sądami. (Patrz: sekcja dotycząca roli Urzędu Prokuratury Publicznej – Crown Prosecution Service.)

Czy można się odwołać?

Można złożyć apelację od nakazu z Części IV jeśli obie strony stały się na rozprawie oraz jeśli jedna lub obie strony nie są zadowolone z przyznanego nakazu. Należy złożyć apelację w ciągu 14 dni od daty wydania początkowego nakazu. Jeśli wnoszący apelację nie jest w stanie jej złożyć w tym czasie, może on lub ona wystąpić do sądu, który wydał nakaz, o przyznanie dłuższego okresu czasu na przygotowanie apelacji.

Rozprawy apelacyjne odbywają się w innych sądach – nie w tych, które pierwotnie wydały nakaz.

- Apelacje od nakazów wydanych przez Sąd Postępowania Rodzinnego (Family Proceedings Court) rozstrzygane są przez okręgowy sąd Sądu Wyższej Instancji (Divisional Court of the High Court)
- Apelacje od nakazów wydanych przez sędziego okręgowego Sądu Wyższej Instancji (District Judge) rozstrzygane są przed sędzią sądu hrabstwa w sądzie okręgowym (Circuit Judge)
- Apelacje od nakazów wydanych przez sędziego okręgowego Sądu Wyższej Instancji (District Judge of the High Court) rozstrzygane są przed sędzią Sądu Wyższej Instancji (High Court Judge) w tym samym rejonie; oraz
- Apelacje od nakazów wydanych przez sędziego sądu hrabstwa (Circuit Judge) rozstrzygane są w Sądzie Apelacyjnym (Court of Appeal).

Na czym polega upoważnienie do zastosowania aresztu (Power of Arrest)?

Upoważnienie do zastosowania aresztu (PoA) może być dołączone do każdej klauzuli zakazu molestowania (do 1 lipca 2007 r.) czy nakazu dotyczącego zamieszkania, jeśli stwierdzono wystąpienie albo możliwość wystąpienia przemocy. Upoważnienie PoA umożliwia funkcjonariuszowi policji zaarrestowanie pozwanego, bez nakazu aresztowania, jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie naruszenia jakiejś klauzuli nakazu. Główną korzyścią dla wnioskodawcy jest fakt, że nie ma potrzeby występowania do sądu z osobnym wnioskiem o wydanie nakazu aresztowania. Sądy mogą dołączyć upoważnienie PoA do nakazu (lub do konkretnej klauzuli nakazu) niezależnie od tego czy jest on z udziałem stron czy też bez udziału strony. Po dokonaniu aresztowania policja ma obowiązek doprowadzenia, w ciągu 24 godzin (licząc od czasu aresztowania), pozwanego do sądu (tej samej instancji, która wydała nakaz). Jeśli sąd nie jest w stanie od razu rozstrzygnąć sprawy na tej rozprawie, ma prawo zatrzymać sprawcę w areszcie lub zwolnić za kaucją.

Jednakże, jako że paragraf 1 Ustawy DV z 2004 r. – wchodzący w życie 1 lipca 2007 r. – ustanawia naruszenie zakazu molestowania przestępstwem kryminalnym wnosząc w ten sposób poprawkę do Ustawy o prawie rodzinnym, to sądy nie będą miały prawa dołączania upoważnienia PoA do zakazów molestowania. Ponadto Ustawa o przestępczości zorganizowanej i policji z 2005 r. (Serious Organised Crime and Police Act 2005 - SOCPA) zastąpiła listę przestępstw zagrożonych aresztem z paragrafu 24 Ustawy PACE ze stycznia 2006 r. zasadą, że wszystkie przestępstwa podlegają aresztowi, zastępując w ten sposób paragraf 10 Ustawy DV z 2004 r. Będzie jednak można, w miarę potrzeby, załączyć upoważnienie PoA do nakazów dotyczących zamieszkania.

Upoważnienia PoA muszą zawierać datę wygaśnięcia. Czasem mogą one wygasnąć zanim wygaśnie nakaz, do którego są dołączone. Może się tak zdarzyć, gdy - przykładowo - upoważnienie PoA odnosi się tylko do części nakazu.

Dokument upoważnienia PoA, FL406, musi wyraźnie zaznaczyć wszystkie klauzule nakazu do których upoważnienie jest "dołączone". Formularz ten należy dostarczyć oficerowi dyżurnemu komisariatu policji, na terenie którego znajduje się adres wnioskodawcy. Do tego

dokumentu musi być dołączone oświadczenie wnioskodawcy (lub adwokata) potwierdzające, że dostarczono nakaz pozwanemu lub go poinformowano o warunkach nakazu.

Kiedy potrzebny jest nakaz aresztowania?

Jeśli nie dołączono upoważnienia PoA do nakazu dotyczącego zamieszkania, albo jeśli dołączono go tylko do niektórych klauzuli nakazu, a pozwany naruszył nakaz, wnioskodawca może wystąpić do tego samego sądu cywilnego o wydanie nakazu aresztowania. Taka sama procedura obowiązuje w przypadku, gdy policja nie zdecyduje się na dokonanie aresztowania albo oskarżenia domniemanego sprawcy. Wniosek składa się bez udziału strony (jak wyjaśniono powyżej) na formularzu FL407, który musi być poparty materiałem dowodowym złożonym pod przysięgą. Jeśli sąd jest przekonany, że pozwany nie podporządkował się warunkom nakazu, wystawia nakaz aresztowania (formularz FL408). Zostaje on wysłany do oficera dyżurnego komisariatu policji obejmującego miejsce zamieszkania wnioskodawcy.

Co to jest zawiadomienie o karalności (Penal Notice)?

Następujące stwierdzenie znajduje się na druku zobowiązania oraz na druku nakazu dotyczącego zamieszkania¹⁰: **“Musisz przestrzegać instrukcji zawartych w niniejszym nakazie sądowym. W przypadku nie zastosowania się, będziesz winny/a obraży sądu i możesz pójść do więzienia.”**

Stwierdzenie to nazywa się zawiadomieniem o karalności. Jeśli pozwany nie zastosuje się do nakazu czy do zobowiązania, wnioskodawca może wnieść do tego samego sądu o wszczęcie postępowania wstępnego.

Jeśli w wyniku takiej rozprawy stwierdzi się winę naruszenia nakazu, pozwany musi “wykazać przyczynę”, tzn. wyjaśnić dlaczego nie powinien znaleźć się w więzieniu. Jeśli nie zdoła przedstawić wystarczającego wyjaśnienia swoich czynów, sędzia może skazać za obrazę sądu. (Dalsze szczegóły dotyczące sposobów karania, po 1 lipca 2007, naruszenia zakazów molestowania r. znajdują się na stronie 20.)

Jakie są czynności sądu w przypadku naruszenia nakazu sądowego?

W przypadku dokonania aresztowania za naruszenie nakazu dotyczącego zamieszkania, do którego dołączone jest upoważnienie PoA, pozwany postawiony zostaje przed sądem. Sąd może:

- Natychmiast zająć się sprawą i wystawić stosowny nakaz; lub
- Odroczyć rozprawę (sprawa musi wrócić do sądu w ciągu 14 dni od aresztowania chyba, że nastąpi, za zgodą, przedłużenie tego okresu) i zwolnić pozwanego; oraz

---

¹⁰ Od 1. lipca 2007, będą obowiązywać oddzielne formularze dla nakazów dotyczących zamieszkania oraz zakazów molestowania.

- Dostarczyć stronom zawiadomienie o dacie odroczonej rozprawy na nie mniej niż 2 dni wcześniej.

W toku postępowania wstępny sąd podejmuje decyzję czy nastąpiło naruszenie nakazu, a jeśli tak to podejmuje decyzję o rodzaju zastosowanej kary. Sądy Postępowania Rodzinnego (FPC) mogą obecnie skazywać na ograniczenie wolności do dwóch miesięcy, a sądy rejonowe (county courts) na pozbawienie wolności do dwóch lat. W większości wypadków wydaje się wyroki wynoszące raczej tygodnie lub miesiące niż lata. W wielu wypadkach sądy wydają wyroki z zawieszeniem, co oznacza, że pozwany, jeśli spełni warunki nakazu, nie idzie do więzienia.

Jakie są rodzaje zatrzymania?

- **Zatrzymanie w areszcie śledczym:** Pozwany zostaje zatrzymany w areszcie aż do stawienia się przed sądem przy końcu okresu aresztu (trwającego zwykle nie dłużej niż 8 pełnych dni od tej decyzji). Jeśli okres aresztu wynosi krócej niż 3 pełne dni, pozwany może być przetrzymywany na komisariacie policji.
- **Zatrzymanie w areszcie śledczym:** tak jak powyżej tylko używa się wyrażenia 'oskarżony' w stosunku do pozwanego
- **Zwolnienie za kaucją:** Pozwany może otrzymać zwolnienie za kaucją, co oznacza że nie przebywa w areszcie, natomiast musi stosować się do ustalonych przez sąd warunków. Mogą do nich należeć wpłacenie pieniężnego zastawu gwarantującego, że pozwany stawi się na rozprawę; albo wpłacenie pieniężnego zastawu w imieniu pozwanego przez osobę trzecią. Taki rodzaj zatrzymania nie może przekroczyć 8 pełnych dni, chyba że strony zgodzą się na przedłużenie tego okresu. Jednakże odroczone rozprawy nie mogą odbyć się później niż 14 dni od aresztowania pozwanego.
- **Zwolnienie za kaucją:** Pozwany może otrzymać bezwarunkowe zwolnienie za kaucją lub zwolnienie warunkowe. W przypadku gdy pozwany nie stawi się o wyznaczonym czasie i miejscu, lub jeśli naruszy warunki kaucji, policja może go aresztować i doprowadzić do sądu. Sąd może, w świetle okoliczności naruszenia warunków, na nowo przedyskutować rodzaj zatrzymania.
- **Przedłużone zatrzymanie:** Jeśli pozwany nie może stawić się przed sądem, na przykład z powodu choroby lub innych trudności, można przedłużyć okres zatrzymania.
- Jak powyżej ale w odniesieniu do oskarżonego, a nie pozwanego.

Paragraf 1 Ustawy DV z 2004 r. ustanowi naruszenie zakazu molestowania przestępstwem kryminalnym. Można zaaresztować osobę za naruszenie zakazu molestowania, jeśli dokona tego czynu bez uzasadnionego powodu w czasie gdy był/była świadomy istnienia zakazu.

Nie można skazać za przestępstwo z paragrafu 1 w odniesieniu do czynu uznanego za obrazę sądu, za który dana osoba została już ukarana. Nie można też ukarać za obrazę sądu, jeśli obywatel został skazany w odniesieniu do danego czynu z paragrafu 1.

Jeśli policja zostanie wezwana w przypadku naruszenia zakazu molestowania i zaarrestuje pozwanego/domniemanego sprawcę, oraz jeśli (w konsultacji z ofiarą-wnioskodawcą oraz prokuraturą – CPS) zostanie podjęta decyzja o nie wniesieniu oskarżenia, ofiara-wnioskodawca może złożyć wniosek do sądu cywilnego, aby ten uznał naruszenie jako obrazę sądu.

Ofiara-wnioskodawca może też podjąć decyzję o nie angażowaniu policji i wnieść osobny wniosek o wydanie nakazu aresztowania lub wystawić i zorganizować doręczenie zawiadomienia z żądaniem wykazania przez pozwanego przyczyn zwalniających go z kary ograniczenia wolności oraz może wnieść sprawę do sądu cywilnego jako obrazę sądu, według wyjaśnienia powyżej.

Jeśli sprawca zostanie zaarrestowany i postawiony w stan oskarżenia, procedura jest taka sama jak w wypadku nakazów dotyczących zamieszkania opisanych powyżej, z wyjątkiem faktu, że sprawca zostanie wstępnie postawiony przed sądem pokoju. Ofiara-wnioskodawca wszczynająca proces cywilny, zostaje głównym świadkiem-ofiarą w przewodzie karnym, a Urząd Prokuratury Publicznej (Crown Prosecution Service) postawi formalne oskarżenie pod warunkiem istnienia wystarczającego materiału dowodowego i jeśli jest to w interesie publicznym.

Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. - prawo cywilne (Protection from Harassment Act 1997)

Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. (PHA 1997) zawiera, w odniesieniu do przemocy w rodzinie, zarówno środki karne jak i środki cywilne. Sankcje karne wyjaśnione są w Części 3 niniejszego przewodnika.

Środki zawarte w tej Ustawie są podobne do środków zawartych w Ustawie o prawie rodzinnym z 1996 r. Ustawa PHA z 1997 r. została pierwotnie uchwalona w odpowiedzi na problem "prześladowania" (stalking) lecz jest także używana przez osoby, które nie mogą wnioskować o nakaz w ramach Ustawy o prawie rodzinnym z 1966 r. (FLA) ponieważ nie spełniają wymaganego warunku "związku" jako związku rodzinnego czy konkubinatu. W pewnym sensie sytuacja ta zostanie poprawiona przez Ustawę o przemocy w rodzinie z 2004 r. (DV): paragraf 3 – umożliwiający konkubentom jednej płci taki sam dostęp do nakazów z Części IV jak parom heteroseksualnym (ustawodawstwo wprowadzone w życie w grudniu 2005 r.) oraz paragraf 4 – umożliwiający parom, które nigdy nie żyły w konkubinacie ani nie były w związku małżeńskim, dostęp do nakazów z Części IV (prawo zostanie wprowadzone w życie 1 lipca 2007 r.)

Ustawa PHA z 1997 r. ustanawia środki cywilne ograniczające pozwanych – regulujące zachowanie oraz/lub zakazujące przebywanie wokół domu czy miejsca pracy wnioskodawcy – oraz umożliwiający wystąpienie o odszkodowanie za molestowanie. Należą do nich zakazy sądowe i pozwy o odszkodowanie. Jeden ze stosunkowo niedawnych przykładów ilustruje zakres tej ustawy. Wniesiono wniosek przeciw teściowej o molestowanie polegające na rozmyślnym nękanii młodej kobiety przez teściową, w wyniku którego przyznano wnioskodawcy odszkodowanie w wysokości £35,000¹¹.

Kto może wnieść sprawę?

W ramach tej Ustawy, każdy może wnieść wniosek przeciw komukolwiek o zakaz lub odszkodowanie.

Według paragrafu 3 tej Ustawy, przewod może opierać się na "faktycznym czy rozumianym naruszeniu paragrafu 1". Kontrastuje to z przewodem karnym w ramach tej Ustawy, który wymaga udowodnienia "typu zachowania" (course of conduct), co oznacza że pozwany przedtem molestował wnioskodawcę przy co najmniej dwóch okazjach.

Do jakich sądów można się zwrócić?

Można składać wnioski z paragrafu 3 tej Ustawy do Sądu Wyższej Instancji (High Court) lub sądu rejonowego (county court). Sąd Postępowania Rodzinnego (FPC) nie zajmuje się takimi wnioskami.

---

¹¹Singh –v- Bhakar (4NG17900) Nottingham County Court 24 lipca 2006 r.

Jak wnioskodawcy składają wnioski?

Jeśli policja zdecyduje się na postępowanie karne z paragrafu 2 lub 4 tej Ustawy, nie ma wcale potrzeby zakładania przewodu cywilnego. Jeśli wnioskodawca zdecyduje się na złożenie wniosku cywilnego z paragrafu 3, może albo występować we własnym imieniu albo wyznaczyć prawnika. Zatrudnienie adwokata jest bardziej kosztowne, chyba że wnioskodawca może uzyskać pomoc finansową (patrz strona 7). Wnioskodawca występujący we własnym imieniu musi być przygotowany na wypełnienie odpowiednich formularzy oraz na wystąpienie przed sądem, jeśli dojdzie do procesu, a także na możliwość konieczności przepytania i odpowiadania na pytania rzekomego sprawcy.

Wszczynający roszczenie wnioskodawcy mają do dyspozycji różne możliwości. Mogą:

- 1) złożyć wniosek o konkretną sumę (odszkodowanie o ustalonej wysokości); lub
- 2) wystąpić o sumę nie określoną (odszkodowanie o nie ustalonej wysokości); oraz/lub
- 3) złożyć wniosek o zakaz razem lub bez wniosku o odszkodowanie.

Niezależnie od rodzaju wniosku, wnioskodawcy muszą wypełnić formularz N1 (dostępny w sądzie). Wysokość opłaty sądowej, a także rodzaj przewodu sądowego zależy od wnioskowanego środka prawnego. Jednakże, jeśli wnioskodawca decyduje się na opcję 3 z powyższej listy, rozprawa odbędzie się przed sędzią okręgowym (District) lub sędzią sądu hrabstwa (Circuit Judge).

Wnioskodawcy, którzy wybiorą pierwszą z powyższych możliwości mogą nie musieć stawać przed sądem. Jeśli pozwany nie odpowie na wniosek i nie zgłosi zamiaru i głównych tez obrony, wnioskodawca może poprosić sąd o zaoczne wydanie orzeczenia. W takich przypadkach stawienie się w sądzie nie jest konieczne. W nagłych przypadkach, wnioskodawcy mogą, przed złożeniem wniosku o pełny przewód, złożyć wniosek o nakaz tymczasowy (formularz N244).

Jakie środki karne dostępne są w ramach Ustawy PHA z 1997 r.?

Naruszenie nakazu wydanego na podstawie tej Ustawy jest przestępstwem. Ustawa ta, w przeciwieństwie do Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. (FLA) nie przewiduje możliwości przyłączenia upoważnienia do zastosowania aresztu (Power of Arrest). Lecz jeśli sąd wyda zakaz w celu ograniczenia działań pozwanego, a wnioskodawca zezna, że oskarżony naruszył ten nakaz, może on/ona wystąpić o wydanie nakazu aresztowania (w sądzie, który wydał nakaz). Można wydać nakaz aresztowania, jeśli wniosek jest udokumentowany pod przysięgą, oraz jeśli sędzia ma uzasadnione podstawy do przypuszczeń, że oskarżony nie stosował się do nakazu albo do części nakazu. Nakaz aresztowania doręcza się następnie oficerowi dyżurnemu komisariatu policji obejmującego miejsce zamieszkania wnioskodawcy. Jeśli jednak sam czyn będący naruszeniem jest przestępstwem, policja może dokonać aresztowania za przestępstwo kryminalne.

Inną możliwością dla wnioskodawcy jest złożenie 'wniosku o uwięzienie' (committal application) – wniosek o ograniczenie lub pozbawienie oskarżonego wolności. Pracownicy sądu, po przyjęciu wniosku, wyznaczają rozprawę. Oskarżony musi, w przypadku udowodnienia naruszenia, "wykazać przyczynę" dlaczego nie powinien znaleźć się w więzieniu za naruszenie nakazu.

Ustawa o związkach partnerskich z 2004 r. (Civil Partnership Act)

Ustawa ta, wprowadzona w życie 5 grudnia 2005 r., utworzyła nowy rodzaj prawnego związku, który może zaistnieć między dwoma osobami:

- które są tej samej płci;
- nie znajdują się w istniejącym związku cywilnym ani nie są prawnie małżeństwem;
- nie znajdują się w zakazanych rodzajach relacji;
- wiek każdej z nich wynosi szesnaście lat lub więcej.

Cywilny związek partnerski nie jest małżeństwem, lecz równoległym związkiem o podobnej wadze i zaangażowaniu, który został ustanowiony, aby umożliwić parom tej samej płci, jeśli sobie tego życzą, prawnego uznania ich związku. Nadaje on parze status partnerów cywilnych. Dopełnienie procedury rejestracji tworzy związek cywilny podobny do małżeństwa cywilnego. Ustawa umożliwia też pewnym związkom cywilnym zawartym w obrębie jurysdykcji innych państw (włącznie z małżeństwami partnerów jednej płci w krajach przewidujących związki cywilne) uznanie tych związków w Zjednoczonym Królestwie jako związków partnerskich.

Ustawa o związkach partnerskich z 2004 r. (paragraf 82, załącznik 9) wnosi poprawki do Części IV Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r., ustanawiając takie same środki odnoszące się do partnerów cywilnych jak i do par małżeńskich. Oznacza to, że gdy wymienia się 'małżonka' jako osobę mającą prawo do wystąpienia o nakaz dotyczący zamieszkania, partnerzy cywilni mają teraz takie samo prawo. Paragraf 3 Ustawy DV z 2004 r. wnosi poprawki do zamieszczonej w Ustawie FLA z 1996 r. listy 'związanych osób', wyjaśniając równocześnie, że termin 'konkubenci' oznacza też konkubentów jednej płci.

Ustawa o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r. (The Domestic Violence, Crime and Victims Act)¹²

Przepisy tej Ustawy, wchodzące w życie w dniu 1 lipca 2007 r. a mające wpływ na stanowienia Ustawy o prawie rodzinnym z 2006 r. to paragrafy 1 i 4. Paragrafy 2 i 3 zostały wprowadzone w życie w grudniu 2005 r.: paragraf 2 ustanawia dodatkowe okoliczności w przypadku, gdy strony są lub były w związku konkubenckim oraz ustala charakter ich związku; paragraf 3 umożliwia konkubenckim parom o jednej płci taki sam dostęp do zakazów molestowania i nakazów dotyczących zamieszkania.

Paragraf 1 ustanawia naruszenie zakazu molestowania przestępstwem kryminalnym. Naruszenie, w razie oskarżenia, karalne będzie pozbawieniem wolności do lat pięciu. Szczegóły omawiane są powyżej pod hasłem 'Jakie są czynności sądu w przypadku naruszenia nakazu sądowego?'

---

¹²<http://www.legislation.hmso.gov.uk/acts/acts2004/20040028.htm>

Paragraf 4 umożliwia niektórym parom, które nigdy nie żyły w konkubinacie ani w związku małżeńskim, występowanie o zakazy molestowania i nakazy dotyczące zamieszkania.

Paragraf 12 umożliwia sądom wystawienie nakazów ograniczających przy wydawaniu wyroku dotyczącego jakiegokolwiek czynu przestępczego (oraz w przypadku uniewinnienia), a także nadanie każdej z osób wymienionych w nakazie ograniczającym prawa do przedstawienia w sądzie w przypadku złożenia wniosku o zmianę warunków albo o zniesienie nakazu. Paragraf ten także wejdzie w życie 1 lipca 2007 r. a szczegóły zamieszczone są w Części 3, w sekcji omawiającej aspekty karne Ustawy o ochronie przed molestowaniem z 1997 r.

CZĘŚĆ 2: DZIECI

Ustawa o prawach dziecka z 1989 r.(Children Act)

Załącznik 6 Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. wniósł poprawkę do Ustawy o prawach dziecka z 1989 r. umożliwiającą sądowi dołączenie obowiązku, wraz z upoważnieniem – w razie potrzeby - do zastosowania aresztu, usunięcia lub wykluczenia osoby z domostwa danego dziecka, lub powstrzymania się od przebywania na określonym terenie wokół domu zamieszkałego przez dane dziecko. Podczas gdy sąd ma prawo do wydania nakazu wykluczenia, może też przyjąć zobowiązanie od odnośnej osoby.

Sąd wyda te nakazy (z paragrafu 44A, 44B, 38A i 38B Ustawy o prawach dziecka z 1989 r.) (w wyniku poprawki w Załączniku 6 Ustawy o prawach dziecka z 1996 r.) tylko w przypadku wystawienia nadzwyczajnego nakazu objęcia dziecka opieką społeczną (Emergency Protection Order) albo tymczasowego nakazu objęcia dziecka opieką społeczną (Interim Care Order).

Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2002 r. (Adoption and Children Act)

Ustawa o adopcji i prawach dziecka została przyjęta w listopadzie 2002 r. Ustawa ta stwierdza, że jeśli sąd rozważa wnioski z paragrafu 8 Ustawy o prawach dziecka z 1989 r. oraz jeśli rozważa także czy dziecko doznało lub może doznać krzywdy, musi także wziąć pod uwagę fakt, że dziecko może cierpieć nie tylko z powodu przemocy w rodzinie, ale także z powodu bycia świadkiem przemocy.

Poprawiona definicja krzywdy weszła oficjalnie w życie w styczniu 2005 r. Poprawka ta jest dodatkiem do istniejących wytycznych dla sądów i profesjonalistów dotyczących kwestii związanych z przemocą w rodzinie oraz z kontaktowaniem się z dziećmi.

31 stycznia 2005 r. wprowadzono także zmienione formularze C1 i C1A (zwane zwykle formularzami 'Gateway') na wnioski o kontaktowanie się z dzieckiem i o ustalenie miejsca zamieszkania dziecka. Wnioskodawcy i pozwani mają możliwość wczesnego zwrócenia uwagi sądu na krzywdę dziecka poprzez dostarczenie informacji umożliwiających sądowi stwierdzenie czy pewne incydenty przemocy w rodzinie wywarły niekorzystny wpływ na dziecko lub czy mogą wpłynąć na dziecko w przyszłości.

Ustawa o prawach dziecka z 2004 r. (Children Act)

Ustawa o prawach dziecka z 2004 r. zmieniła zasady ujawniania informacji w przewodach sądowych dotyczących dzieci. Nowe zasady weszły w życie w dniu 31 października 2005 r. Szczegóły zawarte są w poradniku opublikowanym na stronie internetowej Służb Sądowych: http://www.hmcourts-service.gov.uk/docs/ex710_1105.pdf

Nic w tych nowych przepisach nie podważa zasady, że dobro dzieci jest podstawową troską sądu, nie podważa też naturalnego prawa sądu do wydania pozwolenia czy ograniczenia szerszego ujawnienia informacji w pewnych określonych przypadkach. Przepisy te równoważą potrzeby dzieci i dorosłych do zachowania prywatności wobec potrzeby znalezienia odpowiedniej porady i wsparcia. Przepisy te istnieją równolegle z innymi, wprowadzonymi na początku roku, zmianami legislacyjnymi.

Paragraph 62 Ustawy o prawach dziecka z 2004 r. wszedł w życie 12 kwietnia 2005 r. Oznacza to, że:

- Przestało być przestępstwem kryminalnym ujawnienie, przez stronę w procesie rodzinnym dotyczącym dzieci, nakazów innym jednostkom czy organizacjom, pod warunkiem że nie dokonano ujawnienia ogółowi społeczeństwa, czy jakiejś części ogółu społeczeństwa, czy środkom masowego przekazu; oraz
- Przestało być obrazą sądu ujawnienie informacji w sytuacji, gdy przepisy przyzwalają na okoliczności, w których można przekazać wyszczególnione informacje odnoszące się do procesu rodzinnego prowadzonego przy drzwiach zamkniętych.

Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2006 r. (Children an Adoption Act)

Ustawa o adopcji i prawach dziecka z 2006 r.¹³ przeszła przez Parlament i uzyskała sankcję królewską w dniu 21 czerwca 2006 r. Po wprowadzeniu w życie, Ustawa zaoferuje sądom szersze uprawnienia dotyczące ustanowienia łączności z dziećmi oraz egzekwowania nakazów kontaktowania się z dziećmi, wydanych na podstawie Ustawy o prawach dziecka z 1989 r. Sądy będą miały więcej możliwości w odniesieniu do przewodów o kontaktowanie się z dziećmi, w których istnieje konflikt między rodzicami. W ramach nowych ustawowych środków wspomagających sąd może wymagać od rodziców, przed wydaniem nakazu umożliwiającego kontaktowanie się z dziećmi, podjęcie zobowiązania dotyczącego “zajęć wychowawczych” (contact activity), czyli na przykład do wzięcia udziału w odpowiednich kursach czy lekcjach wychowywania dzieci, albo w sesjach informacyjnych. Ustawa ta daje także sądom uprawnienia dotyczące załączania do nakazów kontaktowania się z dziećmi warunków wymagających od rodzica wzięcia udziału w “zajęciach wychowawczych”, a także wymogu nadzorowania kontaktu z dziećmi przez oficera CAFCASS.

W przypadku naruszenia nakazu kontaktowania się z dziećmi, Ustawa zawiera przepisy umożliwiające wymuszenie nakazów kontaktowania się, poprzez nakazanie osobie, która naruszyła nakaz, wykonania nieodpłatnej pracy. Przepisy te zaoferują sądom więcej możliwości w odniesieniu do przypadków naruszania nakazów kontaktowania się z dziećmi, będą one też dodatkiem do istniejących przepisów wykonawczych traktujących naruszenie nakazu jako obrazę sądu.

---

¹³ Tekst Ustawy znajduje się na stronie internetowej: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/20060020.htm>
Link prowadzi do rządowej zielonej księgi pt: Government’s Green Paper on Parental separation: Children’s Needs and Parents’ Responsibilities: <http://www.dfes.gov.uk/childrensneeds/>

Paragraf 7 Ustawy wymaga od pracowników Służb Doradczych Sądów ds Dzieci i Rodziny (Children and Family Court Advisory Support Services – CAFCASS) przeprowadzenia, z Ustawy o prawach dziecka z 1989 r., oceny ryzyka w przypadku prywatnych przewodów prawnych [zamieszkanie/kontaktowanie się/zakazane działania oraz nakazy dotyczące konkretnych kwestii], w ramach którego biorą pod uwagę, czy można podejrzewać, że dziecko jest narażone na krzywdę. Wymaga się od nich następnie przedstawienia sądowi wyników tej oceny w odniesieniu do ryzyka narażenia danego dziecka na krzywdę.

[Należy się spodziewać, że przepisy w części 1 Ustawy o adopcji i prawach dziecka z 2006 r. – w odniesieniu do nakazów wspomaganie rodziny (Family Assistance Orders) oraz oceny ryzyka – zostaną wprowadzone w życie w październiku 2007 r.]

CZĘŚĆ III: SANKCJE KARNE

Ustawodawstwo

Nie istnieje w prawie karnym konkretne przestępstwo 'przemocy w rodzinie'. Tak więc zarzut, w miarę możliwości, odzwierciedla specyficzne okoliczności maltretowania czy przemocy. Oznacza to, że istnieje wiele przestępstw odnoszących się do przemocy w kontekście rodzinnym, a także w kontekście małżeństwa z przymusu. Paragrafy następujących ustaw odnoszą się do przypadków przemocy w rodzinie – następująca lista nie jest wyczerpująca:

Morderstwo	Prawo powszechne
Zabójstwo	Prawo powszechne
Naruszenie zwolnienia za kaucją	Ustawa o zwolnieniach za kaucją z 1976 r. (Bail Act 1976) par.6(1) (2) oraz (7)
Uszkodzenia mienia	Ustawa o uszkodzeniach mienia z 1971 r. (Criminal Damage Act) par.1 (1)
Napaść zwykła	Ustawa o prawie karnym z 1988 r. (Criminal Justice Act) par.39
Groźby zabójstwa	Ustawa i o przestępstwach przeciw osobom indywidualnym z 1861 (Offences against the Persons Act) par.16
Zamierzone ciężkie uszkodzenie ciała (GBH with intent)	Ustawa i o przestępstwach przeciw osobom indywidualnym z 1861 (Offences against the Persons Act) par.18
Ciężkie uszkodzenie ciała/zranienie	Ustawa i o przestępstwach przeciw osobom indywidualnym z 1861 (Offences against the Persons Act) par.20
Rzeczywiste uszkodzenie ciała (ABH)	Ustawa i o przestępstwach przeciw osobom indywidualnym z 1861 (Offences against the Persons Act) par.47
Inne	Ustawa i o przestępstwach przeciw osobom indywidualnym z 1861 (Offences against the Persons Act)
Molestowanie	Ustawa o ochronie przed molestowaniem (Protection from Harassment Act) par.2(1) oraz (2), 4(1)
Zakłócenie spokoju publicznego	Ustawa o porządku publicznym z 1986 r. (Public Order Act) par.3
Zastraszające zachowanie	Ustawa o porządku publicznym z 1986 r. (Public Order Act) par.4
Zamierzone zastraszające zachowanie	Ustawa o porządku publicznym z 1986 r. (Public Order Act) par.4(A)
Gwałt	Ustawa o przestępstwach na tle seksualnym z 1956 r. (Sexual Offences Act) par.1
Napaść przez penetrację	Ustawa o przestępstwach na tle seksualnym z 2003 r. (Sexual Offences Act) par.2
Napaść na tle seksualnym	Ustawa o przestępstwach na tle seksualnym z 2003 r. (Sexual Offences Act) par.3
Inne	Ustawa o przestępstwach na tle seksualnym z 2003 r. (Sexual Offences Act)
Kradzież	Ustawa o kradzieżach z 1968 r. (Theft Act) par.1
Szantaż	Ustawa o kradzieżach z 1968 r.(Theft Act) par.21

Zastraszanie świadków	Ustawa o prawie karnym i porządku publicznym z 1994 r. (Criminal Justice and Public Order Act) par.51
Kryminalne naruszenie praw własności	Ustawa o prawie karnym z 1977 r. (Criminal Law Act) par.6(1)
Okrucieństwo wobec dziecka	Ustawa o prawach dziecka i osób nieletnich z 1933 r. (Children and Young Persons Act) par.1
Urowadzenie dziecka	Ustawa o uprowadzaniu dzieci z 1984 r. (Child Abduction Act) par.1 i 2
Przemyt ludzi w celach wycisku	Ustawa o azylu i imigracji (traktowanie osób składających roszczenie, itd.) z 2004 r. (Asylum and Immigration - Treatment of Claimants, etc – Act) par.4
Przemyt ludzi w celu wycisku seksualnego	Ustawa o przestępstwach na tle seksualnym z 2003 r. (Sexual Offences Act) par.57-60

Sądy pokoju zajmują się wstępnie wszystkimi sprawami dotyczącymi przemocy w rodzinie, jeśli postawiony jest zarzut przestępstwa kryminalnego, jako że wszystkie sprawy karne muszą się rozpocząć w sądach pokoju. W zależności od powagi przestępstwa, sprawy mogą być przekazane do sądu koronnego (Crown Court). Poważne przestępstwa – znane jako ‘tylko podlegające oskarżeniu publicznemu’, takie jak gwałt – zawsze są przekazywane z sądów pokoju do sądu koronnego. W takich przypadkach dany sąd pokoju decyduje czy sprawa jest zbyt poważna. Jeśli tak, sprawa zostanie przekazana do sądu koronnego. Jeśli sąd pokoju zdecyduje, że może prowadzić daną sprawę, oskarżony ma prawo poprosić o przekazanie sprawy przed sąd koronny. Sprawy ‘w trybie doraźnym’ prowadzone są tylko przed sądem pokoju.

Ofiary przemocy w rodzinie nie mogą nalegać, aby Urząd Prokuratury Publicznej (CPS) postawił oskarżenie z kodeksu karnego. Jeśli prokuratura nie zdecyduje się na wszczęcie sprawy, z powodów wyszczególnionych poniżej, to ofiara może wystąpić o zastosowanie środka cywilnego, a nie karnego. Prokuratura działa jednak według zasady stawiania, w miarę możliwości, oskarżenia we wszystkich sprawach.

Jaka jest reakcja policji na przemoc w rodzinie?

Większość jednostek policji ma Zespoły ds przemocy w rodzinie (Domestic Violence Unit – DVU). W ramach tych zespołów wyznaczeni funkcjonariusze, mający specjalistyczną wiedzę odnośnie przemocy w rodzinie (oraz w niektórych rejonach także inne specjalizacje jak małżeństwa z przymusu) oferują wsparcie ofiarom przemocy w rodzinie. Wszystkie jednostki posiadają Zespoły ds bezpieczeństwa w społeczności (Community Safety Units - CSU), usytuowane przy posterunkach, gdzie Zespoły DVU najczęściej się także znajdują. Zespoły te oferują ofiarom informacje i porady oraz zajmują się różnymi problemami w społeczności, takimi jak zniewagi na tle rasowym, zakłócanie porządku w sąsiedztwie oraz inne kwestie zdefiniowane jako przestępstwa związane z prześladowaniem lub dyskryminacją włącznie z przemocą na tle homofobii.

Kiedy policja zostaje wezwana w przypadku przemocy w rodzinie, zwykle wykonuje następujące czynności:

- Przeprowadza wstępne dochodzenie i stara się zabezpieczyć wszystkie dostępne dowody, znaleźć inne możliwie dostępne dowody, zidentyfikować na miejscu potencjalnych świadków oraz uzyskać, w miarę możliwości, dane innych świadków.
- Aresztuje sprawcę, jeśli są do tego podstawy i jest on wciąż obecny, lub można go znaleźć (policja nie potrzebuje nakazu aresztowania, aby zatrzymać kogoś, kogo podejrzewa o dokonanie lub zamiar dokonania wykroczenia z użyciem przemocy lub naruszenie nakazu albo zakłócenia spokoju publicznego; policja nie musi być świadkiem ataku).
- Próbuje od razu uzyskać oświadczenie od ofiary bez obecności podejrzanego, nawet jeśli takie oświadczenie jest krótkie i zawiera tylko podstawowe informacje. Jednakże w przypadkach gdy dostępne są dowody, zabezpieczone przez policję, można wszcząć postępowanie bez udziału ofiary. Jednym z celów zebrania oświadczenia od ofiary jest umożliwienie przesłuchania podejrzanego na komisariacie. Podejrzany musi być postawiony w stan oskarżenia w ciągu 24 godzin od momentu aresztowania, chyba że zostanie wydane przedłużenie okresu aresztu. W niektórych przypadkach podejrzany może zostać zwolniony za kaucją, i zobowiązany do stawienia się na posterunku policji w celu zdobycia dalszych dowodów.
- Czasami prosi ofiarę o poddanie się badaniu przez lekarza policyjnego (Forensic Medical Examiner – FME). Jeśli się na to zgodzi, policja może ją dowieźć na posterunek policji w celu dokonania badania. W niektórych przypadkach policja może wezwać lekarza policyjnego w celu zbadania ofiary na miejscu. Jeśli ofiara nie chce przystać na badanie przez lekarza policyjnego, policja postara się ją nakłonić do jak najszybszej wizyty u lekarza domowego (GP) lub w lokalnym szpitalu. Zapewnia to nie tylko odpowiednią ocenę stanu zdrowia i leczenia, lecz także może dostarczyć dowodów medycznych, które mogą być wykorzystane w sądzie jako materiał dowodowy.
- Udzieli ofierze porad, zgodnie z wymogami wewnątrz-policyjnej strategii w kwestii przemocy w rodzinie, dotyczących innych dostępnych możliwości, na przykład otrzymania zakazu w procesie cywilnym. Policja poda także adresy kontaktowe organizacji wsparcia – takich jak Pomoc Kobietom (Women's Aid), Wsparcie dla Ofiar (Victim Support) albo adwokata specjalizującego się w przemocy w rodzinie czy, w zależności od indywidualnych potrzeb, innej specjalistycznej służby. Należy uzyskać zgodę ofiary na przekazanie informacji organizacji Wsparcie dla Ofiar (Victim Support) chociaż można bezpośrednio skontaktować się z tą organizacją. Policja, w porozumieniu z Urzędem Prokuratury (CPS) odpowiedzialna jest za przeprowadzenie śledztwa i za podjęcie decyzji dotyczącej tego czy można, na podstawie materiałów dowodowych i prawdopodobieństwa skazania, postawić podejrzanego w stan oskarżenia

Na czym polega zwolnienie za kaucją?

Oskarżony może zostać zwolniony za kaucją w oczekiwaniu na podjęcie decyzji o oskarżeniu lub do pierwszego pojawienia się przed sądem. Zwolnienie za kaucją może być warunkowe lub bezwarunkowe w zależności od okoliczności sprawy, do których należą ewentualne wcześniejsze wyroki. Oprócz zwolnienia za kaucją, oskarżony może zostać zatrzymany w areszcie aż do stawienia się przed sądem. Oskarżeni zwolnieni za kaucją po postawieniu w stan oskarżenia wyznaczeni są zwykle do stawienia się przed sądem w najbliższym dostępnym terminie.

Sąd decyduje na rozprawie czy oskarżony, do czasu procesu, powinien być zwolniony za kaucją czy zatrzymany w areszcie. Jeśli sąd otrzyma wniosek o zatrzymanie oskarżonego w areszcie tymczasowym, oskarżyciel musi wykazać, że warunki zwolnienia za kaucją nie zapewnią zjawienia się oskarżonego na następnej rozprawie ani nie zapobiegą popełnieniu dalszych przestępstw czy wpływaniu na świadków.

Oto niektóre z wielu warunków, które sądy mogą nałożyć na oskarżonego:

- nie może się kontaktować, bezpośrednio ani pośrednio, z określoną osobą; oraz/lub
- musi powstrzymać się od przebywania w określonym rejonie (najchętniej określanym w kontekście 'mapy ulic' a nie jako odległość od danego adresu), wchodzenia do określonego miejsca; oraz/lub
- musi mieszkać i spać w określonym miejscu; oraz/lub
- musi stawiać się w określony dzień lub dni w określonym czasie na określonym komisariacie policji; oraz/lub
- musi zostawić swój paszport na określonym posterunku policji.

Mimo podobieństw, nie należy mylić tych warunków z zakazami molestowania czy nakazami dotyczącym zamieszkania, które niekoniecznie zawierają takie warunki ochronne.

Kiedy sąd przyznaje zwolnienie za kaucją, używa standardowego formularza do zarejestrowania swojej decyzji i wszystkich ustanowionych warunków. Jeśli oskarżony naruszy jakkolwiek z warunków kaucji, policja może go zaarrestować, a sąd ma prawo zatrzymać go/ją w areszcie. Po zakończeniu przewodu karnego, nie ma możliwości zwolnienia za kaucją, a więc wszystkie poprzednie warunki kaucji ulegają unieważnieniu. Tak więc oskarżony nie jest już ograniczony żadnymi restrykcjami, z wyjątkiem tych wynikających z ewentualnego wyroku. Można uzyskać dodatkową ochronę przez nałożenie zakazu sądowego (restraining order) wydanego z paragrafu 5 Ustawy o ochronie przed molestowaniem (PHA) z 1997 r. lub Ustawy o prawie rodzinnym (FLA) z 1996 r. Paragraf 12 Ustawy o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie (DV) z 2004 r. wprowadza poprawkę do paragrafu 5 i zawiera nowy paragraf 5A, umożliwiający wydanie zakazu sądowego w przypadku uniewinnienia (patrz poniżej).

Jaka jest rola Urzędu Prokuratury Publicznej (Crown Prosecution Service - CPS)?

Ustawa o prawie karnym z 2003 r. (Criminal Justice Act) przyznała Urzędowi Prokuratury znacznie większy zakres odpowiedzialności w kwestiach decydowania o tym czy należy postawić podejrzanego w stan oskarżenia i za jakie przestępstwa. Istnieją 42 okręgi odpowiadające, mniej więcej – w sensie geograficznym – okręgom jednostek policji oraz okręg wirtualny (CPS Direct), który zapewnia policji ogólnokrajowe usługi doradcze poza godzinami pracy dotyczące stawiania oskarżeń. W każdym z tych okręgów pracuje krajowy koordynator ds przemocy w rodzinie prowadzący działalność strategiczną i operacyjną oraz będący głównym oskarżycielem w przewodach dotyczących przemocy w rodzinie.

Po dokonaniu aresztowania, policja musi (z wyjątkiem pewnych nieznacznych wykroczeń) skierować sprawę do prawnika Urzędu Prokuratury (CPS), który decyduje czy wszcząć postępowanie. Sprawę ocenia się w zgodzie z Kodeksem oskarżycieli publicznych (Code for Crown Prosecutors), a decyzję podejmuje się na podstawie dwóch kryteriów:

- 1) Kryterium materiałów dowodowych – muszą istnieć wystarczające dowody na zapewnienie 'realistycznej możliwości uzyskania wyroku skazującego'

Jeśli ofiara wycofa współpracę z oskarżycielem, przewód automatycznie nie upada. Jeśli istnieją inne dowody wystarczające do spełnienia kryterium materiałów dowodowych, to można wszcząć sprawę. Ewentualnie można zmusić świadka do stawienia się przed sądem. Dzieje się tak po rozważeniu sprawy przez doświadczonego prokuratora w konsultacji z prowadzącym daną sprawę funkcjonariuszem. Taki krok podejmuje się zwykle wtedy, gdy interes publiczny wymaga wszczęcia oskarżenia, na przykład w wypadku narastającej przemocy, dobra dzieci lub niezwykle narażonej na niebezpieczeństwo ofiary.

Jeśli ofiara poinformuje policję, że ma zamiar wycofać oświadczenie wstępne, Urząd Prokuratury (CPS) poprosi policję o pobranie dalszego pisemnego oświadczenia wyjaśniającego jej powody, potwierdzającego czy jej oświadczenie wstępne było prawdziwe oraz stwierdzającego czy podjęła taką decyzję pod naciskiem. Policja także wyraża swój pogląd o wycofaniu się ofiary. Jeśli istnieją podejrzenia, że ofiara zdecydowała się na wycofanie pod nadmierną presją, Urząd Prokuratury może wystąpić do policji o przeprowadzenie w tej sprawie śledztwa.

- 2) Kryterium interesu publicznego – prokurator bierze pod uwagę to kryterium tylko w wypadku spełnienia kryterium materiałów dowodowych.

Należy wziąć tutaj pod uwagę szereg elementów interesu publicznego. Czynniki mające znaczenie obejmują to czy przestępstwo zostało popełnione z premedytacją, w obecności lub w pobliżu dziecka, albo czy istnieją podstawy do podejrzeń, że zostanie popełnione ponownie.

Urząd Prokuratury ma prawo otrzymać, od stron związanych ze sprawą – np. od policji czy ofiary, kopie nakazów wydanych w przewodach rodzinnych. Jeśli chodzi o inne materiały, takie jak oświadczenia czy raporty, należy, przed ich uzyskaniem lub wykorzystaniem, uzyskać pozwolenie sądu rodzinnego.¹⁴

---

¹⁴ Patrz Procesy rodzinne - Poprawki (Family Proceedings - Amendment) Przepisy 2005 r. (różne)

Jeśli Urząd Prokuratury świadom jest naruszenia nakazu cywilnego, może zastanowić się jak wykorzystać te informacje oraz czy będą one mogły zwiększyć ciężar oskarżenia w sprawie karnej.

Szczegóły prowadzenia oskarżeń przez CPS, w ramach zmienionych zasad, w sprawach o przemoc w rodzinie zostały opublikowane w lutym 2005 r.¹⁵ (www.cps.gov.uk).

A jeśli chodzi o stawienie się przed sądem oraz czas oczekiwania?

Jak wspomnieliśmy powyżej, większość spraw karnych o przemoc w rodzinie odbywa się w sądach pokoju; niewielka część trafia do sądu koronnego, jak wyjaśniamy poniżej. Okres oczekiwania na rozprawę w obu rodzajach sądów waha się od dwóch tygodni do wielu miesięcy. Zależy to od lokalizacji i obciążenia pracą konkretnego sądu, lecz sprawę można, na wniosek którejś ze stron, odroczyć ze względu na - przykładowo - przygotowanie sprawy, zebranie raportów, itd.

Sprawa zostaje przekazana do sądu koronnego ze względu na szereg czynników, w tym wtedy gdy:

- podlega tylko oskarżeniu publicznemu (patrz słowniczek terminów); lub
- jest to wykroczenie 'tak albo tak' ('either way' – patrz słowniczek terminów), które może być prowadzone zarówno w sądzie pokoju jak i w sądzie koronnym, oraz które nie nadaje się do przewodu w trybie uproszczonym; lub
- jest to wykroczenie 'tak albo tak', a oskarżony wybiera rozprawę w sądzie koronnym; lub
- jest to wykroczenie 'tak albo tak', a sędziowie pokoju uznają, że ich uprawnienia do wydania wyroku nie są wystarczające.

Bdez względu na stadium przewodu karnego, policja ma obowiązek prawny informowania ofiary o rozwoju sprawy, szczególnie o decyzjach dotyczących zwolnienia za kaucją. Ofiary powinny być poinformowane przez policyjny Zespół opieki nad świadkami (Witness Care Unit – WCU) o procesie, dacie rozprawy sądowej itd. Zespół WCU poinformuje ofiarę o organizacji Wsparcie dla Ofiar (Victim Support) i o Służbie dla świadków (Witness Service) dostępnej w lokalnym sądzie, gdzie odbędzie się proces. Służba dla świadków oferuje wsparcie i informacje dla świadków, ofiar, ich przyjaciół i rodziny przed, w trakcie i po rozprawie. Może zorganizować, na życzenie, wizytę w sądzie przed rozprawą. Pełna lista usług dla świadków zamieszczona jest w ulotce wydanej przez Victim Support, Stawienie się przed sądem (Going to Court), którą policja oraz/lub Zespół opieki nad świadkami (WCU) powinni udostępnić świadkom. Należy poinformować wszystkie osoby stawiające się przed sądem o tym, za jakie wydatki na podróż mogą uzyskać zwrot oraz jak o to wystąpić. Policja może także skontaktować ofiary z innymi odpowiednimi lokalnymi organizacjami wsparcia.

---

¹⁵Strategia stawiania w stan oskarżenia w sprawach o przemoc w rodzinie (Policy for Prosecuting cases of Domestic Violence) ORAZ Jak podejmuje się decyzje o oskarżeniu (How Prosecution Decisions are reached): <http://www.cps.gov.uk/publications/docs/DomesticViolencePolicy.pdf> ORAZ <http://www.cps.gov.uk/publications/docs/DomesticViolenceLeaflet.pdf>

Aby uzyskać więcej informacji odwiedź stronę internetową HMCS Victim & Witness:
<http://www.hmcourts-service.gov.uk/infoabout/attend/witness/index.htm>.

Jak sprawa pojawia się na wokandzie?

Policyjny Zespół opieki na świadkami w ramach Zespołu prawa karnego prosi, przed umieszczeniem sprawy na wokandzie, wszystkie strony o podanie dat, których należy unikać, a także o podanie numerów telefonu i adresów, pod którymi szybko się można z nimi skontaktować.

W sądach pokoju rejestruje się procesy na określone daty, pozostawiając rozsądną ilość czasu pomiędzy wstępnym zawiadomieniem, przesłuchaniem oraz ustaloną datą rozprawy.

W sądach koronnych sprawy umieszczane są na wokandzie na konkretne daty lub umieszczane na liście spraw do rozpatrzenia, obejmującej okres około dwóch tygodni. W takim przypadku, strony mogą otrzymać wiadomość o rozprawie poprzedniego dnia wieczorem.

Jeśli nie można skontaktować się z którąś ze stron, sprawę odracza się na późniejszy termin. Świadkowie nie muszą się stawiać, jeśli oskarżony przyzna się do winy przed rozprawą. Jeśli oskarżony przyzna się do winy na początku lub w trakcie procesu sądowego, wezwani świadkowie nie muszą stawić się w sądzie.

Jaka jest rola świadków?

Ze względu na naturę przemocy w rodzinie, ofiara jest często jedynym świadkiem przestępstwa, a więc jest świadkiem koronnym procesu. Można uniknąć potrzeby stawienia się w charakterze świadka tylko wtedy, gdy oskarżony przyzna się do winy lub jeśli istnieje silne dowody wspierające oskarżenie z innych źródeł (jak sąsiedzi, policja, czy personel medyczny), które można przedstawić przed sądem. Jednakże najlepszy materiał dowodowy można uzyskać od świadka we własnej osobie.

Według postanowień paragrafu 116 Ustawy o prawie karnym z 2003 r., świadek może, zamiast osobiście, złożyć zeznanie w postaci oświadczenia pod przysięgą. Istnieją konkretne sytuacje, w których można wykorzystać ten paragraf – na przykład jeśli świadek nie może się stawić, gdyż obawia się tego, lub nie jest w stanie złożyć ustnego oświadczenia ze względu na 'stan ciała lub umysłu'. Sąd musi także rozważyć czy wydanie zgody na przedstawienie oświadczenia pisemnego, a nie zeznań ustnych leży w interesie sprawiedliwości.

W niektórych okolicznościach można zaakceptować oświadczenie osoby, która nie składa ustnych zeznań z powodu strachu, czy obaw. Sąd może wydać pozwolenie – z paragrafu 114-116 Ustawy o prawie karnym z 2003 r. – na zaakceptowanie pisemnego oświadczenia, jeśli jest to w interesie sprawiedliwości społecznej biorąc pod uwagę:

- jego zawartość; lub
- fakt, czy niemożność przesłuchania w sądzie osoby, która przedstawiła pisemne oświadczenie, nie narusza interesu strony przeciwnej; lub
- to czy można było ustanowić specjalne środki zapobiegawcze (Special Measures); lub

- jakiegokolwiek inne związane ze sprawą okoliczności.

Sądy zwykle niechętnie akceptują takie wnioski, ponieważ przedstawiciel prawny oskarżonego pozbawiony jest możliwości przesłuchania ofiary przez zadawanie krzyżowych pytań. Wniosek ma niewielkie szanse na pozytywne załatwienie. Jednakże Sąd Europejski jednoznacznie stwierdził, że najważniejszą zasadą jest zapewnienie, aby całość przewodu sądowego była sprawiedliwa dla wszystkich stron.

W lipcu 2002 r. wprowadzono w życie, zgodnie z przepisami w Ustawie o prawie dla nieletnich i dowodach karnych z 1999 r. (Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999), nowe środki, które można zastosować w odniesieniu do wszystkich 'ofiar'. Policja ma obowiązek zidentyfikować, we wczesnym stadium, szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo i zastraszonych świadków. Umożliwia to Urzędowi Prokuratury (CPS) przedyskutowanie sytuacji z ofiarą, oraz podjęcie decyzji o tym, o jaki specjalny środek można poprosić sąd aby ułatwić ofierze składanie zeznań. Do środków specjalnych mogą należeć: oddzielne poczekalnie i inne obiekty dla ofiar i świadków; składanie zeznań zza specjalnej zasłony; lub poprzez połączenie telewizyjne/wideo; prowadzenie rozprawy przy drzwiach zamkniętych. Należy jednak pamiętać, że wystąpienie i/lub przyznanie konkretnych środków specjalnych zależy od rodzaju świadka i natury procesu. Tabela zawierająca główne punkty tych przepisów znajduje się w Aneksie B.

Na czym polega uznanie oskarżonego winnym?

7 grudnia 2006 r., Rada ds wytycznych dotyczących wyroków (Sentencing Guidelines Council) opublikowała ostateczne wytyczne w: *Obowiązujące zasady: przemoc w rodzinie¹⁶ i naruszenie nakazu chroniącego¹⁷ (Overarching Principles: Domestic Violence and Breach of a Protective Order)*. Aby móc skazać oskarżonego za przestępstwo kryminalne, ława przysięgłych lub sędziowie pokoju/sędzia muszą być pewni winy oskarżonego "ponad wszelką wątpliwość" a nie, jak w sprawach cywilnych, "wedle bilansu prawdopodobieństwa". Jeśli nie są usatysfakcjonowani, że mają pewność co do winy oskarżonego, nie mają innej możliwości jak uniewinnić oskarżonego.

Jeśli oskarżony przyznaje się do winy lub, w rezultacie procesu, otrzymał wyrok skazujący, można nałożyć szereg sankcji karnych. Ich zadaniem jest zarówno zrehabilitowanie oskarżonego jak odstraszenie od dalszego popełniania czynów przestępczych. Natomiast w sprawach cywilnych, głównym zadaniem środków cywilnych jest zapewnienie ochrony ofierze.

Jeśli chodzi o wydawanie wyroków, sędziowie pokoju mają do dyspozycji szereg możliwości od bezwarunkowego lub warunkowego zwolnienia, poprzez grzywny, nakazy wykonania prac społecznych do pozbawienia wolności. Wyroki pozbawienia wolności mogą być natychmiastowe lub w zawieszeniu. Wyrok może również zostać odroczony, tak aby można było stwierdzić czy oskarżony spełnia jeden albo szereg warunków nałożonych przez sąd. W ramach dodatkowego nakazu dołączonego do któregośkolwiek z powyższych wyroków,

---

¹⁶ http://www.sentencing-guidelines.gov.uk/docs/domestic_violence.pdf

¹⁷ http://www.sentencing-guidelines.gov.uk/docs/breach_of_protective_order.pdf

sędziowie pokoju mogą zobowiązać oskarżonego (w zależności od jego środków finansowych) do wypłacenia odszkodowania pokrzywdzonej stronie.

Nakaz wykonania prac społecznych jest nakazem sądowym zawierającym przynajmniej jeden lub więcej z następujących wymogów:

- wymóg wykonania pracy bez wynagrodzenia;
- rodzaj pracy;
- wymóg wzięcia udziału w programie szkoleniowym (łącznie z programem dotyczącym zachowania przestępczego prowadzącego do przemocy w rodzinie);
- wymóg wstrzymania się od zakazanej działalności;
- wymóg stosowania się do nałożonej godziny policyjnej;
- wymóg wstrzymania się od przebywania w wyznaczonych miejscach;
- wymóg mieszkania pod wyznaczonym adresem;
- wymóg leczenia w odniesieniu do zdrowia psychicznego;
- wymóg poddania się leczeniu odwykowemu (narkotyki);
- wymóg poddania się leczeniu odwykowemu (alkohol);
- wymóg poddania się nadzorowi;
- wymóg przebywania w ośrodku poprawczym (jeśli oskarżony ma mniej niż 25 lat)

Programy dla sprawców

Każdy z rejonów nadzoru ochronnego w Anglii i Walii prowadzi akredytowany program dla sprawców. Programy te przeznaczone są dla skazanych mężczyzn, którzy stosują przemoc wobec swoich intymnych partnerek, chociaż nie wszyscy sprawcy w tej kategorii, z różnych przyczyn, mogą się do takiego programu zakwalifikować. Programy te składają się z następujących elementów:

- Między-agencyjnej oceny ryzyka i zarządzania ryzykiem, włącznie z protokołami wymiany informacji z policją i innymi związanymi ze sprawą organizacjami.
- Nawiązania kontaktu ze znanymi ofiarami i nowymi partnerkami mężczyzn przyjętych na dany kurs, w celu uświadomienia realistycznych oczekiwań, zachęcenia do realistycznego planowania bezpieczeństwa osobistego, oraz aby przekazać informacje o programie i zaprosić do wzięcia udziału w ocenie programu.

- Skutecznego nadzorowania przestępcy przed kierownika nadzoru przestępców oraz, w przypadkach nieobecności, szybkiego powrotu przed sąd; aktywnego współdziałania z policją i pracownikiem programu Bezpiecznych Kobiet (Women's Safety Worker); organizowania pewnej ilości indywidualnych sesji.
- Sesji grupowych z udziałem przestępcy.

Na początku okresu obejmującego 2006/07, wszystkie akredytowane programy dla sprawców przemocy w rodzinie (Domestic Abuse Perpetrator Programmes), prowadzone w ramach systemu wymiaru sprawiedliwości (Criminal Justice System), spełniły standardy jakości ustalone przez Panel akredytacyjny dla służb korekcyjnych (CSAP). Po raz pierwszy zostały ustalone, przez Krajowe służby nadzoru skazanych (National Offender Management Service – NOMS) cele dotyczące ukańczania programów.

Specjalistyczne sądy ds przemocy w rodzinie

Używając wyrażenia specjalistyczny sąd ds przemocy w rodzinie (Specialist DV Court – SDVC), nie mamy na myśli budynku czy specjalnego ustawodawstwa, lecz wyspecjalizowane metody prowadzenia spraw dotyczących przemocy w rodzinie przez sądy pokoju. Ogólnie rzecz biorąc, specjalistyczne sądy ds przemocy w rodzinie działają albo poprzez:

- Grupowanie: wszystkie sprawy dotyczące przemocy w rodzinie grupuje się w ramach jednej sesji sądu w celu załatwienia różnych kwestii – zmiany warunków zwolnienia za kaucją, zarzutów, przygotowanie wstępne, raporty przed wydaniem wyroku, oraz wydawanie wyroków. Niektóre zgrupowane sądy prowadzą także rozprawy w konkretnych sprawach przemocy w rodzinie; lub
- Postępowanie przyspieszone: przyznawanie pierwszeństwa rozprawom o przemoc w rodzinie poprzez przydzielanie im konkretnych sesji sądu, np. 1 z 4 sesji sądowych przeznaczona jest na prowadzenie przesłuchań/rozpraw w sprawach przemocy w rodzinie.

Należy jednak nadmienić, że sądy SDVC stanowią kulminację pracy i wsparcia lokalnych organizacji ustawowych i charytatywnych. Wśród nich kluczowe znaczenie ma obecność niezależnych doradców (IDVA) oferujących wsparcie w kwestiach dotyczących przemocy w rodzinie. Oprócz dostępności usług wsparcia, do innych partnerów biorących udział w procesie rozwoju i wspierania specjalistycznych sądów należą: policja, służby socjalne, wydział mieszkaniowy, Urząd Prokuratury (CPS), Służby Nadzoru Sądowego (Probation Service), Fundusz Opieki Podstawowej (Primary Care Trust), pogotowie ratunkowe, lekarze rodzinni. Obecność oddanych sprawie, wyszkolonych pracowników jest także godna polecenia.

Pierwszych 7 specjalistycznych sądów w zachodnim Londynie, w Cardiff, Derby, Wolverhampton, Caerphilly, Croydon i Leeds, zostało poddanych niezależnej ocenie¹⁸. Wśród odniesionych z tego tytułu korzyści należy wymienić:

- Zwiększoną efektywność sądu i służb wspierających ofiary;
- Lepszy przepływ informacji;
- Zwiększone zaufanie publiczne i uczestnictwo ofiar;
- Ustawia ofiarę w centrum zainteresowania.

Skrócona analiza danych, przeprowadzona przez Urząd Prokuratury w grudniu 2005 r., wykazała że specjalistyczne sądy osiągały 71% wyroków skazujących w porównaniu ze średnią krajową wynoszącą 59%. Na podstawie tych pozytywnych wyników oceny, Urząd Służb Sądowych (HM Courts Service), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Home Office) i Urząd Prokuratury (CPS) przeprowadziły program, dzięki któremu oceny te dotarły do wszystkich sądów pokoju i urzędów ministerialnych. Zaproszono sądy i lokalne organizacje partnerskie aby rozważyły możliwość utworzenia sądów specjalistycznych SDVC. Przygotowanie samo-oceny stanowiło podstawę, na której oceniono 'przygotowanie' i spełnienie szeregu warunków. Warunki te zostały sformułowane przez Zespół Zadaniowy złożony z kluczowych partnerów na tym polu oraz zostały zamieszczone w specjalnie opracowanym tematycznym podręczniku (Resource Manual). Więcej informacji na temat kontekstu programu SDVC, tematycznego podręcznika oraz wzorców zbierania danych znajduje się na stronie internetowej Zmniejszanie przestępczości (Crime Reduction): <http://www.crimereduction.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence59.pdf>

Z początkiem kwietnia 2007 r., 64 sądy w Anglii i Walii będą prowadziły sądy SDVC.

Zintegrowane sądy ds przemocy w rodzinie (Integrated Domestic Violence Courts)

W czasie oddawania do druku niniejszej publikacji, pilotażowy program pierwszego Zintegrowanego sądu ds przemocy w rodzinie (IDVC) w Croydon znajdował się na półmetku. Pilotaż ten zostanie oceniony na przełomie jesieni i zimy 2007 r. w połączeniu z projektem oceniającym wpływ Ustawy o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r.

Główną cechą sądów zintegrowanych polega na tym, że zarówno kwestie prawa karnego jak i rodzinnego odnoszące się do jednej rodziny – gdzie jednym z czynników jest przemoc w rodzinie - będą, w miarę możliwości, prowadzone przez jednego sędziego. Rozwiązanie to przypomina rozwiązania w Stanach Zjednoczonych.

Określenie IDVC używane jest dla wygody, gdyż rozprawy prowadzone są w ramach jurysdykcji sądów pokoju i Sądów Postępowania Rodzinnego, a nie w nowym sądzie.

Zasady i cele programu pilotażowego w Croydon zakładają, że działania będą podejmowane w ramach istniejącego prawodawstwa, oraz że decyzje prawne będą podejmowane, w każdym przypadku, w oparciu o następujące założenia:

---

¹⁸ Raporty dostępne są na stronie internetowej:
<http://www.cps.gov.uk/publications/docs/specialistdvccourts.pdf>;
<http://www.cps.gov.uk/publications/docs/dvpilotsites0405.pdf>; oraz
http://www.cps.gov.uk/publications/docs/eval_dv_pilots_04-05.pdf

- W miarę możliwości jedna rodzina, jeden sędzia, a wszystko w ramach prawa i uczciwego procesu.
- Sprawa karna powinna zostać doprowadzona przynajmniej do momentu skazania lub uniewinnienia, przed rozpoczęciem, przez tego samego sędziego, sprawy rodzinnej.
- Przebieg sprawy w ramach zintegrowanego sądu nie powinien powodować opóźnień dla zainteresowanych stron.
- Skuteczny przepływ informacji ułatwi podejmowanie bezpiecznych i skutecznych decyzji.

Ustawa o ochronie przed molestowaniem z 1997 r. (Protection from Harassment Act) – prawo karne

Główną zaletą tej Ustawy jest możliwość jej zastosowania w przypadku osób, które nie mieszkały ze swoim agresywnym partnerem ani nie miały z nim dzieci. Ustawa PHA z 1997 r. jest znaczącym rozwiązaniem dla ofiar, które nie mogą uzyskać ochrony z Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. ponieważ nie spełniają ścisłych kryteriów ustalonych przez Ustawę dla wnioskodawców (patrz Aneks A oraz Część I niniejszego przewodnika).

Przewód karny z Ustawy PHA z 1997 r. może skończyć się skazaniem oraz zakazem sądowym. Zakaz sądowy może zobowiązać przestępcę do powstrzymania się szerokiej gamy czynów, nie może jednak nałożyć nakazów dotyczących praw do nieruchomości.

W wyniku tej Ustawy, powstały dwa nowe przestępstwa kryminalne: molestowanie (z paragrafu 2); oraz lęk przed przemocą (z paragrafu 4). Molestowanie jest rodzajem wykroczenia osądzanego w sądzie pokoju lub z oskarżenia publicznego w sądzie koronnym.

- Paragraf 2: z tego paragrafu osoba nie może dokonywać czynów równoznacznych z molestowaniem innej osoby (lub osób), o których wie, lub powinna wiedzieć, że są równoznaczne z molestowaniem innej osoby (lub osób). W rozumieniu Ustawy, osoba której zachowanie się kwestionuje powinna wiedzieć, że jej zachowanie jest równoznaczne z molestowaniem, jeśli inna rozsądna osoba posiadająca takie same informacje uznałaby takie zachowanie za równoznaczne z molestowaniem. "Dokonywanie czynów" musi obejmować takie zachowanie przy przynajmniej dwóch poprzednich okazjach. Sprawy z tego paragrafu mogą stawać tylko przed sądem pokoju.
- Paragraf 4: z tego paragrafu osoba, której dokonywane czyny powodują - przy dwóch przynajmniej okazjach - u innej osoby lęk, że ulegnie przemocy, winna/y jest dokonania przestępstwa, jeśli wie lub powinna/nien wiedzieć, przy każdej z tych okazji, że powoduje to u innej osoby lęk. Prowadzi się, podobnie jak w przypadku paragrafu 2, test na 'rozsądek'. To przestępstwo może być osądzane zarówno w sądzie pokoju jak i w sądzie koronnym.

Policja ma prawo zatrzymać każdego podejrzanego o dokonanie któregoś z powyższych wykroczeń i skierować sprawę do Urzędu Prokuratury (CPS) w celu podjęcia decyzji o wszczęciu oskarżenia.

Ustawa o przestępstwach, ofiarach i przemocy w rodzinie z 2004 r. (Domestic Violence, Crime and Victims Act)

Począwszy od lipca 2007 r., paragraf 12 Ustawy DV z 2004 r. wprowadza poprawki do paragrafu 5 Ustawy PHA z 1997 r. oraz wprowadza nowy paragraf 5A poszerzający uprawnienia sądów w zakresie wydawania zakazów sądowych przy skazywaniu za przestępstwo. Daje on również każdej osobie wymienionej w zakazie sądowym prawo do złożenia zażalenia do sądu w przypadku wniesienia o zmianę lub zniesienie zakazu.

Przepis ten wprowadza też możliwość nałożenia przez sądy zakazów sądowych – w odniesieniu do jakiegokolwiek przestępstwa – w przypadku zakończenia procesu lub uniewinnienia oskarżonego. Zakazy sądowe wydawane są obecnie tylko wtedy, gdy przestępca został skazany, z paragrafu 2 lub 4 Ustawy o ochronie przed molestowaniem, albo za molestowanie lub za wywołanie u kogoś lęku przed przemocą. Celem tego przepisu jest rozwiązanie sytuacji, w której proces karny kończy się uniewinnieniem, lecz okoliczności jasno wskazują na potrzebę kontynuacji ochrony ofiary. Jednakże bardziej prewencyjne podejście mogłoby nie tylko skrócić opóźnienia i zmniejszyć nakłady kosztów z funduszy publicznych, lecz także umożliwić pełniejszą ochronę ofiarom.

Po wydaniu wyroku uniewinniającego, sąd mógłby poprosić zarówno oskarżyciela jak i obrońcę o zaprezentowanie dodatkowego materiału dowodowego, który w przewodzie karnym byłby niedopuszczalny, lecz może być dopuszczony w sprawie cywilnej. Na podstawie takich dowodów sąd mógłby zdecydować czy - w celu ochrony ofiary przed molestowaniem - konieczne jest nałożenie zakazu sądowego. Sąd mógłby także wydać decyzję na podstawie dowodów przedstawionych już w procesie karnym. (Na przykład, można uniewinnić kogoś z zarzutu ciężkiego obrażenia ciała, lecz może nie podlegać wątpliwości fakt, że oskarżony tłukł w drzwi wykrzykując groźby i wepchnął się do domu.)

Zakaz sądowy miałby na celu działania zapobiegawcze – nie represyjne – jako środek chroniący kogoś przed molestowaniem. Wierzymy, że istnieją okoliczności kiedy - mimo że nie ma wystarczających dowodów na wyrok skazujący - to ofiary potrzebują natychmiastowej ochrony. Biorąc pod uwagę kwestię czy nałożyć zakaz, sąd weźmie pod uwagę to samo pytanie jakie bierze pod uwagę sąd cywilny rozważając wniosek z paragrafu 3 Ustawy o ochronie przed molestowaniem; tzn. czy konieczny jest nakaz do zapewnienia ochrony przed molestowaniem? Jest to kwestia do rozstrzygnięcia przez sąd.

Rozpatrując czy można udowodnić konkretne zarzuty przewinień, sądy zastosują kryteria dowodowe prawa cywilnego. Jednak, jak wskazuje prawo precedensowe w podobnych przypadkach (zakazy ASBO lub zakazy uczestnictwa w meczach piłki nożnej), stosowane kryteria cywilne zależą od natury sprawy, włącznie z powagą domniemanego czynu oraz natury środka, który można by nałożyć.

Ustawa DV z 2004 r. daje także każdej z osób wymienionych w zakazie sądowym prawo do "wysłuchania", tzn. do złożenia zażalenia, jeśli złożono wniosek o wniesienie poprawek lub o zniesienie zakazu. Regulamin sądowy nakłada na sąd obowiązek poinformowania wszystkich osób wymienionych w zakazie sądowym o takim wniosku, tak aby dana osoba miała świadomość rozwoju wypadków oraz aby miała możliwość sprzeciwienia się złożonemu w sądzie wnioskowi.

CZĘŚĆ IV – Inne powiązane przepisy

Ustawa o mieszkalnictwie z 1996 r. (Housing Act)

Ustawa ta jest pośrednim środkiem ochrony ofiar przemocy w rodzinie, ponieważ polega na stronie trzeciej – na właścicielu nieruchomości – aby wystąpił o nakaz eksmisji. Jedynie właściciel nieruchomości – a ściślej rzecz biorąc władze lokalne lub zarządca socjalny – może wszcząć postępowanie z tej Ustawy, jeśli zostanie poinformowany, lub dotrą do niego zarzuty, iż lokator używa przemocy w stosunku do innego lokatora.

Ten środek cywilny uzależniony jest od tego czy lokator doznający przemocy w rodzinie zechce opuścić lokal bez zamiaru powrotu. Chodzi o prostą metodę na odzyskanie nieruchomości przez właściciela poprzez podanie do sądu pozostającego w lokalu sprawy. Działanie takie nie umożliwia ofierze pozostania w lokalu. Nie zapewnia też żadnej ochrony – w formie zakazu – w nowym miejscu zamieszkania.

Program bezpiecznych mieszkań (Sanctuary Schemes)

Program bezpiecznych mieszkań jest metodą zapobiegania bezdomności. Zapewnia, zainstalowane w profesjonalny sposób, środki bezpieczeństwa umożliwiające osobom doświadczającym przemocy w rodzinie pozostanie we własnym mieszkaniu, jeśli jest to bezpieczne, jeśli jest to ich wybór oraz jeśli sprawca wyprowadził się z ich domu.

Wspólnie przygotowane wskazówki LGA oraz Społeczności i władz lokalnych (Communities and Local Government) mają za zadanie pomóc władzom lokalnym i innym kluczowym partnerom w tworzeniu i skutecznym prowadzeniu programów, których celem jest niesienie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Wskazówki dostępne są tylko na stronie internetowej:
<http://www.communities.gov.uk/index.asp?id=1502478gov.uk>

Status imigracyjny i fundusze publiczne

Okolo 500 kobiet rocznie uzyskuje zgodę - pod warunkiem zrzeknięcia się prawa do pomocy finansowej z funduszy publicznych - na wjazd do Zjednoczonego Królestwa w celu zawarcia związku małżeńskiego z obywatelem brytyjskim. Wyrażenie fundusze publiczne odnosi się w tym przypadku do jakichkolwiek zasiłków państwowych, na do przykład zasiłku mieszkaniowego.

W przypadku ofiar przemocy w rodzinie, przepisy imigracyjne pozwalają im na wystąpienie w swoim imieniu o specjalne pozwolenie na pobyt w kraju, przy czym przyznanie zgody uzależnia się od spełnienia konkretnych wymogów dowodowych. Jednakże podczas oczekiwania na decyzję, ich status imigracyjny uniemożliwia dostęp do mieszkań socjalnych. Nie posiadając bezpiecznego miejsca zamieszkania ani jakichkolwiek środków utrzymania, kobiety te są często zmuszone do powrotu do domu i doświadczania ponownej przemocy, która może skończyć się, w niektórych skrajnych przypadkach, zabójstwem.

Władze lokalne powinny pamiętać, że niektóre ofiary przemocy w rodzinie mogą wymagać specjalnej opieki i uwagi oraz /lub mogą mieć nieletnie dzieci, co może umożliwić im dostęp do pomocy z paragrafu 47 Ustawy o państwowej służbie zdrowia i opieki w społeczności (NHS & Community Care Act), Ustawy o władzach lokalnych (Local Government Act) par.2, Ustawy o prawach dziecka z 1989 r. oraz innych przepisów, które można zastosować w indywidualnych przypadkach.

W 1999 r. wprowadzono poprawkę, że osoby które w okresie próbnym opuściły swojego agresywnego partnera lub małżonka oraz mogą udowodnić poprzez wyrok skazujący lub w podobny sposób, że związek zakończył się z powodu przemocy w rodzinie, uzyskują prawo do osiedlenia się.

W listopadzie 2002 r. rozszerzono rodzaje dowodów, które można użyć na potwierdzenie przemocy. Podczas gdy nakaz, wyrok skazujący czy formalne ostrzeżenie policji stanowi najlepszy materiał dowodowy, to raport lekarza domowego, zobowiązanie sądowe, policyjny raport uczęszczania, list od służb socjalnych, lub wspomagający list ze schroniska zostały także dopuszczone w charakterze materiału dowodowego.

Dyrektorat ds Imigracji i Obywatelstwa (Immigration and Nationality Directorate) sygnalizuje i przyspiesza takie przewody, a ostatnio zwalnia się wnioskodawców z nowych opłat, jeśli są to osoby pozbawione środków do życia.

Wprowadza się sposoby ulepszenia procesu składania wniosku i zbierania dowodów, jak na przykład udostępnianie urzędом formularzy oraz rozszerzanie znaczenia i interpretacji terminu 'schronisko'. W kwietniu 2007 r. pojawi się nowy formularz wniosku¹⁹ z dołączonymi wskazówkami.

Ustawa o reformie policji z 2002 r. (Police Reform Act) – przemoc w rodzinie i zdrowie

Służba zdrowia spełnia szczególną rolę w odniesieniu do kwestii przemocy w rodzinie, nie tylko ze względu na zdrowie ofiar, lecz także z uwagi na to, że może być pierwszym punktem styczności z profesjonalistami, którzy mogą rozpoznać sytuację i zainterweniować.

W związku z tym wyznaczono, począwszy od 30 kwietnia 2004 r., Fundusze Opieki Podstawowej (Primary Care Trusts - PCT) jako odpowiedzialne władze w ramach partnerstw ds przestępczości i zakłócania porządku publicznego. (Odnosne przepisy zawarte są w paragrafie 5 (1) Ustawy o przestępczości i zakłócania porządku publicznego z 1998 r. - Crime and Disorder Act – z poprawkami wprowadzonymi przez Ustawę o reformie policji z 2002 r. - Police Reform Act).

Oznacza to, że Fundusze PCT mają teraz ustawowy obowiązek współpracowania z innymi odpowiedzialnymi władzami w celu zwalczania przestępczości i przypadków zakłócania porządku publicznego oraz lokalnego nadużywania środków odurzających.

---

¹⁹ aktualna ankieta dotycząca przemocy w rodzinie:
<http://www.ind.homeoffice.gov.uk/6353/11406/dvquestionnaire.pdf>

Ustawa o szkolnictwie z 2002 r. (Education Act)

Szkoły znajdują się na pierwszej linii jeśli chodzi o rozpoznawanie przypadków przemocy w rodzinie i maltretowania uczniów, oraz o kierowanie spraw do służb socjalnych. Jeśli szkoła podejrzewa, że uczeń jest ofiarą przemocy lub jest nią zagrożony, lub jeśli uważa, że rodzina ma problemy, powinna stosować się do lokalnych procedur odnoszących się do meldowania o takich podejrzaniach. Paragraf 175 Ustawy o szkolnictwie z 2002 r. zobowiązuje zarządy szkół (governing bodies) oraz lokalne władze szkolne (Local Education Authorities) do ustanowienia odpowiednich procedur ochrony dzieci.

Aneks A: Co to znaczy osoba powiązana (associated person)?

W odniesieniu do z nakazów dotyczących zamieszkania (Occupation Orders) - paragraf 62(3) Ustawy FLA z 1996 r.

- Są lub byli małżeństwem albo są lub byli partnerami cywilnymi.
- Są konkubentami lub byłymi konkubentami (od 5 grudnia 2005 r. paragraf 3 Ustawy DVCV, dołączając konkubinaty tej samej płci, wprowadza poprawkę do paragrafu 62(1)(a) Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r.
- Mieszkają lub mieszkali w tym samym domostwie, w inny sposób niż tylko z powodu jednej z osób będącej pracownikiem, najemcą, lokatorem czy lokatorem z wyżywieniem u drugiej osoby.
- Są spokrewnieni (definicja "krewnego" została rozszerzona w Ustawie o prawie rodzinnym z 1966 r. przez dołączenie brata stryjecznego/ciotecznego i siostry stryjecznej/ciotecznej).
- Zgodzili się na dopełnienie małżeństwa (niezależnie od tego czy ta umowa została rozwiązana).
- Wstąpili w cywilny związek partnerski (według definicji w paragrafie 73 Ustawy o związkach partnerskich z 2004 r.) (niezależnie od tego czy ta umowa została rozwiązana).
- W stosunku do jakiegokolwiek dziecka, obie osoby są albo rodzicem albo posiadają lub posiadały obowiązki rodzicielskie – dana osoba objęta jest tą definicją jeśli:
  - 1) Ona/on jest rodzicem dziecka; lub
  - 2) Ona/on ma lub miała/miał obowiązki rodzicielskie wobec dziecka.
- Są stronami w tym samym przewodzie rodzinnym (innym niż przewody z Części IV Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r.).

W odniesieniu do zakazów molestowania (Non-Molestation Orders – Ustawa FLA z 1996 r.)

Można wystąpić z wnioskiem, jeśli pozwany należy do jednej z wymienionych poniżej kategorii:

a) W stosunku do wnioskodawcy:

- Małżonek/małżonka
- Były małżonek /była małżonka
- Konkubent/konkubentka
- Były konkubent /była konkubentka
- Partner cywilny / partnerka cywilna
- Były partner / była partnerka cywilna

b) W stosunku do wnioskodawcy lub osoby innej kategorii wymienionej w punkcie a):

- Ojciec
- Matka
- Ojczym
- Macocha
- Syn
- Córka
- Pasierb
- Pasierbica
- Babka
- Dziadek
- Wnuczek
- Wnuczka
- Brat
- Siostra
- Siostra lub brat przyrodni
- wój
- ciotka
- siostrzenica/bratanica
- siostrzeniec/bratanek

- brat stryjeczny/cioteczny i siostra stryjeczna/cioteczna)
- c) W stosunku do którejś z osób wymienionych w punkcie b):
- Małżonek/małżonka
  - Były małżonek / była małżonka
  - Konkubent/konkubentka
  - Były konkubent / była konkubentka
  - Partner cywilny /partnerka cywilna
  - Były partner cywilny / była partnerka cywilna
- d) • Osoba, która mieszka lub mieszkała w tym samym domostwie.
- e) • Osoba, z którą wnioskodawca zgodził/a się zawrzeć związek małżeński, lub wstąpić w cywilny związek partnerski; ale umowa została rozwiązana, tylko okresie 3 lat od rozwiązania umowy
- f) • jeśli wnioskodawca jest rodzicem dziecka lub posiada obowiązki rodzicielskie wobec dziecka, lub inny rodzic lub osoba mająca obowiązki rodzicielskie.
- g) • W przypadku, gdy zaadoptowano dziecko lub wyrażono zgodę na zaadoptowanie dziecka:
- i) rodzic naturalny, lub rodzic takiego rodzica naturalnego, ma związek;
  - ii) dziecko lub rodzic dziecka z nakazu adopcyjnego, albo osoba, która wystąpiła o nakaz adopcyjny, lub każda osoba, u której kiedykolwiek umieszczono dziecko do adopcji.
- Każdy z kategorii i) może wystąpić o nakaz przeciw każdej z osób w kategorii ii).
- h) • druga strona w każdym przewodzie rodzinnym.

NB: Kryteria używane do ustalenia osób uprawnionych do wnioskowania o nakaz z Części IV Ustawy z 1996 r. o prawie rodzinnym są, jak widać powyżej, stosunkowo szerokie. Ogólnie rzecz biorąc, jeśli ofiara przemocy w rodzinie jest spokrewniona ze sprawcą ataku, to można wykorzystać tę Ustawę. Jednak nie można użyć tej Ustawy w sytuacjach, gdy ofiara nigdy nie mieszkała, nie znajdowała się w związku małżeńskim, albo nie miała dzieci ze sprawcą przemocy.

Aneks B: Specjalne środki zaradcze wobec świadków wymagających specjalnej troski lub zastraszonych

Poniższa tabela zawiera środki specjalne zawarte w Ustawie z 1999 r. o prawach nieletnich i dowodach w sprawach karnych (Youth Justice and Criminal Evidence Act - YJCE Act).

Środki specjalne	Odniesienie w Ustawie YJCE z 1999 r.	Świadkowie z paragrafu 16 (dzieci i wymagające specjalnej troski osoby dorosłe)	Świadkowie z paragrafu 17 (zastraszenie/lęk lub rozpacz)
Odgrodzenie świadka od oskarżonego	par.23	W pełni dostępne	W pełni dostępne
Składanie zeznań przez łącze telewizyjne	par.24	W pełni dostępne	W pełni dostępne
Składanie zeznań w odosobnieniu	par.25	W pełni dostępne	W pełni dostępne
Zdjęcie peruk i tog	par.26	Tylko w sądach koronnych	Tylko w sądach koronnych
Magnetofonowy zapis oświadczenia złożonego pod przysięgą (evidence in chief)	par.27	Dostępne w sądach koronnych lecz częściowo dostępne w sądach pokoju – tylko dla świadków nieletnich wymagających specjalnej ochrony Częściowo dostępne – tylko w rejonach prowadzących program pilotażowy	NIE dostępne, z wyjątkiem w sądach w Wood Green oraz w sądzie koronnym w Sheffield
Przesłuchanie przez pośrednika	par.29		NIE przewidziane
Środki ułatwiające komunikowanie się	par.30	W pełni dostępne	NIE przewidziane

Paragrafy 34-40 Ustawy o prawach dla nieletnich i dowodach karnych z 1999 r. (Youth Justice and Criminal Evidence Act – YJCEA) zawierają także, choć ściśle rzecz biorąc nie są to środki specjalne, uprawnienia do ochrony ofiar i świadków przed osobistym odpowiadaniem na krzyżowe pytania oskarżonego.

W szczególności, par.38 tej Ustawy stanowi, że sąd musi zapewnić oskarżonemu wystarczającą ilość czasu na wyznaczenie przedstawiciela w celu przesłuchania ofiary przez pytania krzyżowe. W przypadku nie wyznaczenia przedstawiciela przed końcem danego okresu, sąd musi zdecydować czy należy wyznaczyć przedstawiciela do przesłuchania ofiary przez pytania krzyżowe. W takiej sytuacji, fundusze na opłacenie przedstawiciela powinny pochodzić z funduszy centralnych.

Aneks C: Słowniczek terminów

Okres skrócony (abridged Time)

Wyznaczany zwykle okres czasu na doręczenie wezwania na rozprawę może ulec 'skróceniu', szczególnie w odniesieniu do wniosków o nakazy dotyczące zamieszkania, a rozprawa może odbyć się wcześniej niż zwykle. Wnioskodawca jednak musi wykazać, że pozwany ma świadomość faktu, iż na podstawie wniosku może zostać wydany nakaz wyprowadzenia się z domu rodzinnego. Istnieje przypuszczenie, że sąd chętniej przychyliła się do wydania takiego nakazu, jeśli miał możliwość wysłuchania obu stron.

Zwolnienie za kaucją (bail)

Zwolnienie oskarżonego przez policję lub sąd z jednoczesnym obowiązkiem stawienia się o wyznaczonej dacie, godzinie i w wyznaczonym miejscu. Do zwolnienia za kaucją mogą być dołączone warunki, na przykład powstrzymanie się od dokonywania przestępstw lub przebywania w/poza określonym terenem.

Sądowy nakaz stosownego zachowania się (binding over to keep the peace)

Nakaz 'bind-over' może zostać wydany w wyniku wniosku (lub 'zażalenia') bądź przez sam sąd. Osoba objęta tym nakazem składa w ten sposób obietnicę dobrego zachowania i zgadza się (poprzez podpisanie dokumentu) do utrzymania pokoju przez określony czas. W przypadku złamania tych obietnic może otrzymać nakaz zapłacenia części lub całości sumy sprecyzowanej przez sąd w nakazie.

Nakaz objęcia dziecka opieką społeczną (Care Order)

Nakaz wydany z Ustawy o prawach dziecka z 1989 r., oddający dziecko pod opiekę władz lokalnych. Wniosek może być złożony tylko przez władze lokalne, lub przez osobę z ramienia sekretarza stanu. Sąd ma prawo wydania nakazu objęcia dziecka opieką społeczną tylko jeśli ma pewność, że dziecko jest narażone, lub z dużym prawdopodobieństwem może być narażone, na znaczną krzywdę. Czasem może się tak stać, gdyż rodzice w jakiś sposób skrzywdzili swoje dzieci, lub pozwolili komuś je skrzywdzić. Może to być fizyczna krzywda lub znęcanie się na tle seksualnym. Zarówno znęcanie się fizyczne jak i seksualne wyrządza szkody emocjonalne. (Paragraf 31 Ustawy o prawach dziecka z 1989 r.)

Formularz wniosku - prawo cywilne (Claim form)

Oficjalne, pisemne oświadczenie przedstawiające szczegóły środka, o który występuje wnioskodawca. Formularz może także zawierać szczegóły dotyczące sprawy, włącznie z informacjami dotyczącymi tła sprawy – jak daty i miejsca istotnych zdarzeń. Jeśli nie zamieszczone są one we wniosku, można je dostać do sądu w ciągu 14 dni od złożenia wniosku.

Postępowanie o nakazanie uwięzienia (Committal hearing) – prawo cywilne

Metoda na wyegzekwowanie wyroku poprzez nakaz uwięzienia danej osoby. Zazwyczaj stosowana, gdy dana osoba dopuściła się obrazy sądu poprzez, na przykład, złamanie nakazu sądowego.

Zwolnienie warunkowe (Conditional discharge)

Przestępca może otrzymać zwolnienie warunkowe na okres do trzech lat pod warunkiem, że w tym czasie nie popełni przestępstwa. Zwolnienie wtedy wygaśnie. Jeśli nowe przestępstwo zostanie popełnione w określonym przez sąd okresie, przestępca może otrzymać nowy wyrok za przestępstwo, w odniesieniu do którego otrzymał zwolnienie warunkowe. Przestępca może otrzymać dwa wyroki, za stare i za nowe przestępstwo. Zwolnienia warunkowe są wyrokami.

Zajęcia w celu utrzymania kontaktu z dziećmi - Ustawa adopcji i o prawach dziecka z 2006 r. (contact activity - Children and Adoption Act)

Zajęcia w celu utrzymania kontaktu z dziećmi to sesja informacyjna, kurs, lekcja, sesja terapeutyczna lub poradnicza, albo jakieś inne zajęcia mogące pomóc danej osobie nawiązać, zachować lub poprawić kontakt z dzieckiem. Jest to nowa inicjatywa skierowana do rodziców w separacji lub po rozwodzie, którzy nie mogą osiągnąć zgody w odniesieniu do ustaleń dotyczących ich dzieci. Rodzice mogą skierować spór do sądu rodzinnego, który podejmie decyzję. Większość przewodów sądowych dotyczących dzieci dotyczy prywatnych sporów między rodzicami o miejsce zamieszkania dzieci i o kontakt z nimi. Potocznie zwane są one sprawami o 'opiekę' lub 'dostęp'. (Paragraf 8 Ustawy o prawach dziecka z 1989 r. z wniesionymi poprawkami przez Ustawę o adopcji i prawach dziecka).

Obraza sądu (Contempt of court)

Nie zastosowanie się do postanowień sądu lub procesu – naruszenie, na przykład, zakazu molestowania jest obrazą sądu. Obiekt nakazu (pозwany) otrzymuje ostrzeżenie w postaci dołączonego nakazu karnego, że w przypadku naruszenia nakazu grozi mu więzienie.

Urząd Prokuratury Publicznej (Crown Prosecution Service)

Urząd CPS jest publicznym urzędem oskarżającym, niezależnym od policji lecz współpracującym z policją jako część zespołu oskarżycielskiego. Urząd CPS przedstawia zarzuty i oskarża w Anglii i Walii o przestępstwa kryminalne. Doradza także policji w odniesieniu do możliwych oskarżeń; przygotowuje sprawy do sądu; przeprowadza oskarżenia w sądach pokoju i sądach koronnych; instruuje także prokuratorów w zakresie prowadzenia działań oskarżycielskich w sądach koronnych i sądach wyższych.

“Na oba sposoby” (Either way)

Odnosi się do spraw “podlegających osądzeniu na oba sposoby” lub “przestępstwa na oba sposoby”. Oznacza to, że sprawę można prowadzić albo w sądzie pokoju albo w sądzie koronnym. Sąd pokoju może odesłać sprawę do rozpatrzenia w sądzie koronnym, Urząd CPS może wnieść o rozpatrzenie sprawy w sądzie koronnym lub oskarżony może wybrać proces w sądzie koronnym.

Nadzwyczajny nakaz objęcia dziecka opieką społeczną (Emergency protection order)

Nakaz wydany z Ustawy o prawach dziecka z 1989 r., nadający władzom lokalnym lub ustawowo upoważnionej osobie prawo przeniesienia dziecka do odpowiedniego miejsca zamieszkania lub uniemożliwienia usunięcia dziecka ze szpitala, itd. na okres wynoszący maksymalnie 8 dni, gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie że, w przypadku nie wydania nakazu, dziecko doświadcza lub może doświadczyć znacznej krzywdy. Nakaz taki jest pierwszym krokiem do wydania dłuższego nakazu objęcia dziecka opieką społeczną (Care Order) – patrz powyżej. Sąd może także wydać nakaz wykluczenia danej osoby z domu zamieszkałego przez dziecko lub z określonego terenu wokół domu dziecka. (Paragrafy 44 i 44A Ustawy o prawach dziecka z 1989 r.)

Ex-parte – patrz: bez udziału strony (without notice)

Niezależni doradcy (Independent Domestic Violence Advisor – IDVA)

Przy każdym lokalnym specjalistycznym sądzie DV (patrz także SDVC) pracują niezależni doradcy IDVA. Pomagając ofiarom w przebiegu sprawy sądowej, umożliwiają także kontakt z instytucjami wolontariatu.

Przestępstwo podlegające wyłącznie oskarżeniu publicznemu (indictable only offence)

Przestępstwo, które może być sądzone tylko w wyniku aktu oskarżenia, czyli przed ławą przysięgłych w sądzie koronnym. Najpoważniejsze przestępstwa (morderstwo, gwałt) są sądzone wyłącznie na podstawie aktu oskarżenia. Mimo to, procesy te rozpoczną się w sądzie pokoju, a następnie zostaną przeniesione do sądu koronnego na natychmiastowe przesłuchanie wstępne.

Zakaz sądowy (injunction)

Środek w postaci nakazu sądowego skierowanego do konkretnej osoby. Zakazuje on jemu/jej dokonywania lub kontynuowania dokonywania pewnych czynów, albo nakazuje mu/jej dokonania pewnego czynu.

Zintegrowany sąd ds przemocy w rodzinie (Integrated Domestic Violence Court – IDVC)

Oparty jest na zasadzie “jeden sędzia dla jednej rodziny”, który prowadzi zarówno sprawy karne jak i rodzinne, próbując zapobiec w ten sposób konieczności wielokrotnego tłumaczenia okoliczności sprawy przez osoby z nią związane. Pierwszy pilotażowy zintegrowany sąd ustanowiono przy sądzie pokoju w Croydon (na początku października 2006 r.).

Roszczenie o odszkodowanie oznaczone/ nieoznaczone (liquidated/unliquidated claim)

Roszczenie o odszkodowanie oznaczone jest roszczeniem o odszkodowanie na określoną sumę, na przykład £1 000. Roszczenie o odszkodowanie nieoznaczone dotyczy

nieokreślonej sumy pieniężnej, na przykład nie więcej niż £10 000. Prowadzący sprawę sędzia ustawi wysokość przyznanego odszkodowania.

Zakaz molestowania (non-molestation order)

Zakaz z Ustawy o prawie rodzinnym z 1996 r. powstrzymujący daną osobę od bezpośredniego lub pośredniego molestowania 'osoby powiązanej' (associated person) lub określonego dziecka, albo od powstrzymania się od zakazanych przez sąd czynów.

Wniosek z udziałem stron (on-notice application)

Zarejestrowany w sądzie wniosek, w odniesieniu do którego wszystkie zainteresowane strony poinformowane są o dacie i czasie rozprawy.

Zawiadomienie o karalności (penal notice)

Zawiadomienie, które może zostać dołączone do nakazów cywilnych ostrzegające stronę lub strony o tym, że naruszenie nakazu, lub pewnych warunków nakazu, oznacza obrazę sądu i możliwość uwięzienia. Zawiadomienia o karalności są obowiązkowe w wypadku zakazów molestowania, nieobowiązkowe w przypadku innych nakazów. Jeśli wnioskodawca (ofiara) obawia się, że pozwany (sprawca) może zignorować lub naruszyć zawiadomienie o karalności, wnioskodawca może wnieść do sądu o przyłączenie upoważnienia do dokonania aresztu (power of arrest) w celu zatrzymania pozwanego i postawienia go przed sądem.

Programy dla sprawców (Perpetrator Programmes)

Programy dla sprawców mają głównie na celu pomóc mężczyznom zmienić swoje zachowanie i rozwinąć nieagresywne, oparte na szacunku stosunki. Ponieważ, statystycznie, większość sprawców to mężczyźni, większość programów dla sprawców polega na pracy z mężczyznami. Programy składają się z reguły z małych (8-15 osób) grup mężczyzn, którzy dokonywali przemocy, albo byli agresywni w aktualnym lub byłym związku.

Upoważnienie do dokonania aresztu (power of arrest)

Upoważnienie dołączone do zakazu molestowania (do 1 lipca 2007 r.) lub nakazu dotyczącego zamieszkania, umożliwiające policji dokonanie aresztowania – bez nakazu – osoby w odniesieniu do której istnieją uzasadnione podejrzenia, że naruszyła nakaz do którego dołączono dane upoważnienie, nawet jeśli dana osoba nie popełnia przestępstwa. Dołączenie upoważnienia do dokonania aresztu do zakazu molestowania lub nakazu dotyczącego zamieszkania nie jest obowiązkowe, a począwszy od 1 lipca 2007 r. upoważnienie do dokonania aresztu nie będzie dołączane do zakazów molestowania. W międzyczasie sądy muszą dołączać takie upoważnienie, jeśli pozwany używał lub groził użyciem przemocy w stosunku do wnioskodawcy lub dziecka, chyba że sąd ma pewność co do wszystkich okoliczności sprawy, że wnioskodawca albo dziecko będą otoczeni dostateczną ochroną. Korzyścią dla wnioskodawcy jest fakt, że w przypadku dołączenia takiego upoważnienia, nie trzeba występować do sądu o nakaz aresztowania pozwanego, jako że policja może go zatrzymać bez nakazu.

Woźny sądowy (process server)

Osoba upoważniona, zwykle 'urzędnik sądu' odpowiedzialny za doręczanie dokumentów prawnych – zazwyczaj oskarżonym lub wnioskodawcom.

Zatrzymanie (remand)

Zatrzymanie oskarżonego w areszcie lub zwolnienie za kaucją. Jeśli podejrzany jest osadzony w areszcie, zostanie przekazany do więzienia aż do następnego pojawienia się przed sądem.

Specjalistyczne sądy ds przemocy w rodzinie (Specialist Domestic Violence Court – SDVC)

Specjalistyczne miejsce rozpraw usytuowane przy istniejącym sądzie pokoju, które zapewnia prawnikom i pracownikom sądu odnośne szkolenie oraz skuteczne wsparcie dla ofiar. W kwietniu 2007 r. powstanie 64 takich ośrodków w Anglii i Walii.

Środki specjalne/udogodnienia (Special Measures / Facilities)

Dodatkowe uprawnienia lub udogodnienia w celu zapewnienia ochrony ofiarom. Należą do nich oddzielne poczekalnie, składanie zeznań spoza parawanu lub poprzez łącze telewizyjne, itd. w zależności od rodzaju sądu. Zawsze należy zapytać o dostępność specjalnych udogodnień.

Wykroczenie (summary offence)

Przestępstwo, które można osądzić w trybie uproszczonym, czyli przed sędziami pokoju, a nie przed ławą przysięgłych. Większość stosunkowo drobnych przestępstw (np. napaść zwykła oraz naruszanie porządku publicznego w stanie nietrzeźwym) to wykroczenia.

Rękojmia (surety)

Poręczyciel zapłaty lub wykonania pracy, jeśli ktoś inny tego nie dokona. Poręczenia mogą być zapewnione przez firmę gwarancyjną, która 'składa zobowiązanie' opiekunowi, administratorowi czy firmie budowlanej. Większość umów o rękojmię wymaga od osoby żądającej rękojmi (proszącej o wypłatę) podjęcia próby wyegzekwowania długu lub świadczeń pracy od dłużnika lub osoby prawnej.

Nakazy trzeciej strony (Third Party Orders)

Paragraf 60 Części IV Ustawy FLA z 1996 r. odnosi się do 'nakazów trzeciej strony'. Paragraf ten nadaje Lordowi Kanclerzowi (Lord Chancellor) prawo do wyznaczenia osoby lub kategorii osób, do wystąpienia z ramienia ofiar przemocy domowej o nakazy dotyczące zamieszkania lub zakazy molestowania. Jednakże, paragraf 60 obecnie nie obowiązuje, nie ma też planów wprowadzenia go w przyszłości w życie.

Bez udziału strony (without notice) – poprzednio 'ex-parte'

Wniosek złożony przez jedną stronę o rozpoczęcie rozprawy sądowej podczas nieobecności jednej ze stron (wniosek często składany z Ustawy FLA z 1996 r. z powodu pilnej potrzeby zapewnienia ochrony wnioskodawcy).

Aneks D: Bibliografia i inne źródła odniesienia

Protokół ACPO o ujawnianiu danych (Police-Family Disclosure Protocol):

- Protokół wyjaśniający (Explanatory Memorandum Protocol) (stosowany przez programy pilotażowe, dotyczący także procedur i formularzy) <http://www.dca.gov.uk/family/metpol-expmem.pdf>;
- Wersja policji stołecznej (Metropolitan Police Service - MPS) <http://www.dca.gov.uk/family/metpol-protocol.pdf>;
- Wersja okręgu północnego (Northern Circuit) (dla obszarów poza Londynem/ stołeczną policją) [prosimy zignorować odniesienie do 90 stron – ma tylko 11 stron] <http://www.dca.gov.uk/family/metpol-northerncircuit.pdf>;
- Standardowe odpowiedzi i formularze podaniowe – Aneksy B i C: <http://www.dca.gov.uk/family/stdreq-form-annexb.doc>
<http://www.dca.gov.uk/family/stdpol-replyform-annexc.doc>
- Raport z oceną (ograniczona liczba egzemplarzy drukowanych jest wciąż dostępna od HMCS): <http://www.dca.gov.uk/family/police-info-family-proceedings.pdf>

Dostęp do tych dokumentów można uzyskać na stronie internetowej HMCS: http://www.hmcourts-service.gov.uk/infoabout/family_law/index.htm

W części 'Part IV of the Family Law Act 1996' znajduje się teraz link, w prawym okienku ('Further Information') nazwany 'Domestic Violence Guidance and Information' – tędy uzyskasz połączenie ze stroną DCA.

Broken Rainbow: Wsparcie dla lesbijek, homoseksualistów, biseksualistów oraz osób po zmianie płci doświadczających przemocy w rodzinie.

Linia pomocy: tel.: 08452 60 44 60

od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 13.00 oraz od 14.00 do 17.00.

obsługiwana przez osoby po zmianie płci.

<http://www.broken-rainbow.org.uk/>

CAADA – Co-ordinated Action Against Domestic Abuse

[przedtem pod nazwą CRARG <http://www.crarg.org.uk/index.html>]

info@caada.org.uk

tel.: 01749 812968

Pracuje nad ustanowieniem spójnych, profesjonalnych oraz skutecznych reakcji dla wszystkich ofiar przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem osób wysokiego ryzyka, poprzez bezpośredni kontakt z projektami wsparcia oraz z ich wielo-agencyjnymi partnerami, a także w drodze współpracy z organizacjami finansującymi, doradcami i rządem.

Wskazówki Gabinetu Rady Ministrów (Cabinet Office) dotyczące działań w odniesieniu do przemocy w rodzinie w miejscu pracy

http://www.civilservice.gov.uk/management/domestic_violence/publications/doc/empl_leaf_21oct04.doc

http://www.civilservice.gov.uk/management/domestic_violence/publications/doc/domestic-violence_lm_leaf.doc

Strona internetowa organizacji Community Legal Service Direct: www.clsdirect.org.uk.

Strona internetowa zawiera kalkulator wyliczania czy dana osoba kwalifikuje się do uzyskania pomocy finansowej. Można także znaleźć ulotki włącznie z ulotką zatytułowaną "Domestic Violence, abuse and harassment" oraz inne dotyczące pokrewnych dziedzin jak rozwód i separacja.

Corporate Alliance Against Domestic Violence: grupa postępowych firm i organizacji pracujących indywidualnie i zbiorowo nad wpływem przemocy w rodzinie na miejsce pracy. <http://www.corporateallianceuk.com/home.asp>

Opłaty sądowe: Czy muszę je płacić? (Court Fees: Do you have to pay them?) – ulotka
Służb sądowych EX160A. EX 160 – podanie o umorzenie lub rozłożenie opłat.
(note) http://www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder/GetLeaflet.do?court_leaflets_id=172
(podanie) http://www.hmcourts-service.gov.uk/HMCSCourtFinder/GetForm.do?court_forms_id=168

Strona internetowa Urzędu Prokuratury Publicznej (Crown Prosecution Service)
www.cps.gov.uk

- Crown Prosecution Service (luty 2005 r.) broszura *Strategia oskarżania w sprawach o przemoc w rodzinie (Policy for Prosecuting Cases of Domestic Violence)*,
<http://www.cps.gov.uk/publications/docs/DomesticViolencePolicy.pdf>
- *Jak podejmuje się decyzje o postawieniu w stan oskarżenia (How Prosecution Decisions are Reached)*
<http://www.cps.gov.uk/publications/docs/DomesticViolenceLeaflet.pdf>

Przypadki małżeństwa z przymusu – strategie dla pracowników szkolnictwa (Dealing with cases of Forced Marriage – Guidance for Education Professionals)
<http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/Dealing%20with%20cases%20of%20Forced%20Marriages.pdf>

Przypadki małżeństwa z przymusu – strategie dla policji (Dealing with cases of Forced Marriage – Guidance for Police).
<http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/InteractiveForcedMarriage091106.pdf>

Strona internetowa Departamentu ds Spraw Konstytucyjnych (Department for Constitutional Affairs) www.dca.gov.uk

Ministerstwo Zdrowia (Department of Health), Reakcja na przemoc w rodzinie (Responding to Domestic Violence) podręcznik dla pracowników służby zdrowia 2005 r.: <http://www.dh.gov.uk/assetRoot/04/12/66/19/04126619.pdf>

Przemoc w rodzinie: Prawo i działanie (Domestic Violence Law and Practice), (piąte wydanie 2006 r.) [sędzia okręgowy] Roger Bird [ISBN: 0 85308 974 4]

DYN – Walijska Infolinia przemocy w rodzinie dla mężczyzn www.dynproject.org/
029 2048 9500 – tylko w Cardiff / 0808 801 0321 – poza miastem Cardiff

Organizacja Dyn Project oferuje poufne porady w zakresie planowania bezpieczeństwa oraz usług prawnych dla mężczyzn, którzy doświadczyli przemocy w rodzinie. Organizacja wspiera homoseksualnych, biseksualnych, o zmienionej płci i heteroseksualnych mężczyzn w mieście Cardiff i w całej Walii. Oferuje szereg usług oraz ma do dyspozycji środki umożliwiające wspieranie mężczyzn w agresywnych związkach. Należą do nich informacje, porady i dostęp do szeregu usług wsparcia.

Zespół ds małżeństw z przymusu (Forced Marriage Unit)

Tel.: 0207 008 0151

www.fco.gov.uk

Zespół ds małżeństw z przymusu oferuje poufne porady i pomoc osobom objętym ryzykiem małżeństwa z przymusu za granicą.

Strona internetowa Służb Sądowych (HM Courts Service) – www.hmcourts-service.gov.uk

Strona internetowa Ministerstwa spraw wewnętrznych (Home Office)
www.homeoffice.gov.uk

Ulotka: Nie musisz żyć w strachu... (You don't have to live in fear ...)

<http://www.crimereduction.gov.uk/isp21.pdf>

IMKAAN

<http://www.imkaan.org.uk/pub/index.php?id=8>

Misja organizacji: Zapewnienie strategicznego poradnictwa i ukierunkowanego wsparcia organizacyjnego schroniskom służącym kobietom i dzieciom pochodzenia azjatyckiego doświadczającym przemocy w rodzinie.

Usługi porad imigracyjnych (Immigration Advice Service) - 020 7357 6917 /
www.iasuk.org

Protokół prawa rodzinnego 2-a edycja, Stowarzyszenie prawnicze (Law Society's Family Law Protocol 2nd edition)
<http://www.lawsociety.org.uk/search/view=query.law#>

Strona internetowa Komisji Służb Prawniczych (Legal Services Commission)
www.legalservices.gov.uk

- Kalkulator wyliczania czy dana osoba kwalifikuje się do uzyskania pomocy finansowej
http://www.legalservices.gov.uk/civil/whatis_calculator.asp
- Kodeks funduszu (Funding Code)
www.legalservices.gov.uk/civil/guidance/funding_code.asp

Poradnictwo dla mężczyzn (Mens Advice Line) www.mensadvice.org.uk.
Infolinia: tel.: 0808 801 0327

Plan i raport ogólnokrajowej realizacji (National Delivery Plan and Report)
<http://www.crimereduction.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence51.pdf>

Ogólnokrajowa infolinia przemocy w rodzinie (National Domestic Violence Helpline)
tel.: 0808 2000 247

Patrz także WAFE, strony internetowe Refuge

Regionalne forum w Irlandii Północnej odnośnie przemocy w rodzinie, ukojenia bólu i zagojenia cierpienia – *Praktyczny poradnik dla społeczności wiernych w odpowiedzi na przemoc w rodzinie*, październik 1999 r. (Northern Ireland Regional Forum on Domestic Violence, Ending the Pain and Healing the Hurt – *A Practical Guide for Faith Communities Responding to Domestic Violence* [Northern Ireland Women's Aid])

Strategia w Irlandii Północnej (Northern Ireland Strategy) [luty 2006 r.]
www.nio.gov.uk

Walka z przemocą w domu (Tackling Violence at home)

Pomoc kobietom w Irlandii Północnej (Northern Ireland Women's Aid) /
Infolinia: tel.: 0800 917 1414

www.niwaf.org

Schronisko (Refuge)
www.refuge.gov.uk

Rada Uchodźców (Refugee council), tel.: 020 7346 6777
www.refugeecouncil.org.uk

Resolution – prawo rodzinne www.resolution.org.uk
Upřednio Związek prawników prawa rodzinnego (Solicitors' Family Law Association)
bepośrednia linia tel.: 01689 899 585

RESPECT

Tel.: 0845 122 8609 www.respect.uk.net
Respect jest brytyjskim związkiem członkowskim zrzeszającym programy dla sprawców przemocy w rodzinie oraz związane służby wsparcia. Podstawowym celem jest podniesienie bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy poprzez promowanie skutecznej rehabilitacji sprawców.

Prawa kobiet (Rights of Women) <http://www.rightsofwomen.org.uk/>
Zamów podręcznik dotyczący zakazów na stronie internetowej:
http://www.rightsofwomen.org.uk/pdfs/dv_2nd_ed.pdf

- Nieodpłatna infolinia porad prawnych dla kobiet przez kobiety (Free Legal Advice Line for women by women): tel.: 020 7251 6577
Czynna we wtorki, środy i czwartki 14.00–16.00pm / 17.00–21.00: w piątki, 12.00–14.00.
- Nieodpłatna infolinia porad prawnych dotyczących przemocy seksualnej dla kobiet przez kobiety (Free Sexual Violence Legal Advice Line for women by women): tel.:020 7251 8887
Czynna w poniedziałki: 11.00-13.00 oraz wtorki: 10.00-12.00.

Czarne siostry w Southall (Southall Black Sisters)

www.southallblacksisters.org.uk/

Tel.: 020 8571 9595

southallblacksisters@btconnect.com

Strona internetowa organizacji Pomoc Ofiarom (Victim Support) www.victimsupport.org.uk

Ulotka Usług dla świadków organizacji Victim Support, *Przed sądem (Going to Court)*

http://www.victimsupport.org.uk/vs_england_wales/coping_with_crime/criminal_justice_system/going_to_court_leaflet.pdf

Pomoc walijskim kobietom / Infolinia przemocy w domu (Welsh Women's Aid / Domestic Abuse Helpline)

Infolinia: tel.: 808 8010 800

www.welshomensaid.org

Organizacja Welsh Women's Aid oferuje usługi wsparcia i pomocy dla wymagających troski kobiet i dzieci, które doświadczają przemocy w rodzinie na terenie Walii. Welsh Women's Aid jest organizacją patronacką dla 35 lokalnych grup pomocy walijskim kobietom usytuowanych w różnych rejonach Walii.

Pomoc kobietom (Women's Aid)

www.womensaid.org.uk

Obejmuje działalność infolinii, schronisk oraz możliwość zamówienia ulotek.

Młodzi ludzie i wymagający troski dorośli w obliczu małżeństwa z przymusu. Praktyczne wskazówki dla pracowników służb socjalnych (Young people and vulnerable adults facing forced marriage. Practice guidance for social workers):

<http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/Forced%20Marriage%20Guidelines%20for%20social%20workers.pdf>